<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

===

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦

વિથ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦

વિથ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બીરેન વૈષ્ણવ

===

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે?	
૨	ચુકાદો પત્રકારને સંદર્ભિર કરવો કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા ઇચ્છે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ અથવા તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગેનો કોઇ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	

===

કે. લાલ ઉર્ફે કાન્તીલાલ ગિરધરલ વોરા (મૃત) વારસદારો દ્વારા

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

===

ઉપસ્થિતિ:

એસ.સી.એ નંબર ૬૨૧૦/૧૯૯૦ માં

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે શ્રી આર.આર. માર્શલ, વરિષ્ઠ વકીલ (શ્રી સુરેશ એમ. શાહ) (૮૦૫)

અરજદાર(રો) નં. ૧.૧ તરફે શ્રી એ.આર. ઠાકર (૮૮૮)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી જયનીલ પરીખ, મદદનીશ સરકારી વકીલ

એસ.સી.એ નંબર ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ માં

અરજદાર તરફે શ્રી એન.ડી. નાણાવટી, વરિષ્ઠ વકીલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી જયનીલ પરીખ, મદદનીશ સરકારી વકીલ

એસ.સી.એ નંબર ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ માં

અરજદાર તરફે શ્રી જયનીલ પરીખ, મદદનીશ સરકારી વકીલ

===

કોરમઃ**માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી બીરેન વૈષ્ણવ**

તારીખઃ૧૪/૧૦/૨૦૧૯

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ / ૨૨૭ હેઠળની આ તમામ અરજીઓમાં, હવે પછી વર્ણવેલ હકીકતો પર આધારિત કાયદાનો એક સામાન્ય પ્રશ્ન આ કોર્ટની વિચારણા અર્થે ઉપસ્થિત થાય છે. મૂળ જમીનમાલિકો, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારો અને અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ અમલમાં આવ્યો તે સમય પૂર્વેના ખરીદદારો એવા સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના લાભનો દાવો કરે છે અને તેથી અરજ કરે છે કે જમીનનો કબજો હજુ પણ તેમની પાસે હોવાથી, તે ચાલુ રાખવામાં આવે. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ઉપરાંત, તેમનો એવો કેસ છે કે એકવાર અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ,

૧૯૭૬ ની કલમ ૧૦(૫) અને કલમ ૧૦(૬) ની ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, તેઓ ઉપરોક્ત દાદ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૧.૧ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ દાખલ કરીને રાજ્ય, જેમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનના આધાર પર કાર્યવાહી રિમાન્ડ કરાવવામાં સફળ રહ્યા હતા, એવી દલીલ કરશે કે સક્ષમ સત્તાધિકારીએ હુકમ પસાર કર્યા પછી અને મૂળ માલિક તરફથી અપીલમાં તેની પુષ્ટિ થયા પછી ટ્રિબ્યુનલ જમીનના ટુકડાના અનુગામી ખરીદદાર તરફથી અપીલ ધ્યાને લઈ શકે નહીં. તે ઉપરાંત, કબજો લેવામાં આવ્યો ન હોવાથી ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ જમીનમાલિકોનું રક્ષણ કરતો હતો તેવી દલીલનો રાજ્ય દ્વારા એવા કારણોસર વિરોધ કરવામાં આવે છે કે કબજો સંભાળી લેવાના પંચનામા થયેલા છે.

૨. ટૂંકમાં હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ આ અરજીઓ જમીનના ટુકડાઓ / પ્લોટો સાથે સંબંધિત છે જેનો નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે:

ક્રમ	સ્થળ	સર્વે નં. અને પ્લોટ નં.	ચોરસ મીટરમાં અનુરૂપ ક્ષેત્રફળ
એ	માધાપર	સર્વે નં. ૯, પ્લોટ નં. ૫૧, પ્લોટ નં. ૪૧, પ્લોટ નં. ૩૩	૧૦૮૮.૪૫, ૩૩૩.૩૩, ૭૬૨.૩૩, ૩૮૯.૦૦
		પ્લોટ નં. ૨૬	૩૫૫.૬૬
		પ્લોટ નં. ૧૭, પ્લોટ નં. ૨૪, પ્લોટ નં. ૦૭	૪૧૩.૩૬, ૫૨૫.૦૦
બી	કોઠારીયા	સર્વે નં. ૨૨૯, પ્લોટ નં. ૯, પ્લોટ નં. ૩૮, પ્લોટ નં. ૩૯, પ્લોટ નં. ૪૦	૪૮૧.૫૭, ૧૫૪૧.૫૭
		આગાથ પ્લોટ નં. ૫૫	૪૮૪.૦૦
સી	રૈયા	સર્વે નં.	૩૭૪.૮૨,

		૮૩/૧, પ્લોટ નં. ૫૬	૬૦૭.૦૦
		સર્વે નં. ૧૨૪/૧–૨	૬૧૫.૮૮
		સર્વે નં. ૧૨૩ અને ૧૨૪, પ્લોટ નં. ૬૯	
	કુલ		**૭૯૭૧.૯૭**

૨.૨ <u>સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦:</u> અરજદારો ઉપર દર્શાવેલ મુજબની જમીનના માલિકો છે. તેમનો એવો કેસ છે કે તેઓએ અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની જોગવાઈઓ અનુસાર તારીખ ૧૧.૦૮.૧૯૭૬ ના રોજ ફોર્મ નં. ૬ ભર્યું હતું. તેમનો એવો કેસ છે કે ફોર્મ નં. ૬ પુત્ર હર્ષદરાય કે. વોરા દ્વારા ભરવામાં આવ્યું હતું. તે તેઓ પોતે, તેમના પિતા કાંતિલાલ જી. વોરા, પત્ની પુષ્પાદેવી વોરા અને અપરિણીત પુત્રી સોનલ કે. વોરાના બનેલા કુટુંબ વતી ભરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેઓ કુલ મળીને ૯૪૫૪.૬૪ ચોરસ મીટર જમીન ધરાવતા હોવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

૨.૩ સક્ષમ સત્તાધિકારીએ ફોર્મની પ્રક્રિયા કર્યા પછી, અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૮(૪) હેઠળની સત્તાઓની રૂએ તારીખ ૦૪.૦૧.૧૯૮૨ ના રોજ હુકમ પસાર કરીને ૭૯૭૧.૯૭ ચોરસ મીટર જમીન વધારાની ખાલી જમીન તરીકે જાહેર કરી હતી. વિગતો ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ છે.

૨.૪ મૂળ જમીનમાલિકોએ અર્બન લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ નં. ૩/૧૯૮૨ માં સદર અધિનિયમની કલમ ૩૩ હેઠળ અપીલ દાખલ કરીને તારીખ ૦૪.૦૧.૧૯૮૨ ના હુકમને પડકાર્યો હતો. તારીખ ૩૦.૦૮.૧૯૮૬ ના હુકમથી અપીલ રદ કરવામાં આવી હતી. ટ્રિબ્યુનલના હુકમને પડકારતી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૪૩૧/૧૯૮૬ વાળી રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે આ કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૮૮ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૨.૫ તારીખ ૧૮.૦૯.૧૯૮૬ ના જાહેરનામા જારી કરીને કલમ ૧૦(૧) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ જાહેરનામું માત્ર કાંતિલાલ જી. વોરાના નામે જારી કરવામાં આવ્યું હતું અને કુટુંબના નામે નહીં. પત્ની કે કુટુંબના અન્ય સભ્યોના નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

૨.૬ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ તારીખ ૦૧.૦૬.૧૯૮૮ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી. અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, તે કુટુંબના કોઈપણ સભ્યને બજાવવામાં આવી ન હતી અને કોઈપણ નોટિસ વિના જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો હોવાનું કથન કરવામાં આવ્યું હતું. તેમનો એવો કેસ છે કે મિલકતનું રાજ્યમાં કોઈ નિહિત થવું બન્યું નથી કારણ કે કબજો અરજદાર અને કુટુંબ પાસે રહ્યો હતો.

૨.૭ અરજદારનો એવો કેસ છે કે તેમણે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ મુક્તિ માટેની અરજી દાખલ કરી હતી જેની વિવિધ તારીખોએ સુનાવણી થઈ હતી અને આખરે તે તારીખ ૧૨.૦૩.૧૯૯૦ ના રોજ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટે તારીખ ૧૦.૦૯.૧૯૯૦ ના રોજ પ્રવેશ તબક્કે અરજીમાં રુલ જારી કર્યો હતો અને તે સુનાવણી માટે પેન્ડિંગ છે. અરજીમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સુધી માધાપરના સર્વે નં. ૯ ના પ્લોટ નં. ૭ નો સંબંધ છે, અરજદારની પત્નીએ તારીખ ૨૮.૦૧.૧૯૭૦ ના નોંધાયેલા દસ્તાવેજ દ્વારા તે ખરીદ્યો હતો. ત્યારબાદ, તારીખ ૨૭.૦૫.૧૯૭૧ ના નોંધાયેલા દસ્તાવેજ દ્વારા પ્લોટ નં. ૭ અને ૧૬ મેસર્સ મેક્રોન બેટરીઝને વેચવામાં આવ્યા હતા. અનુગામી ખરીદદાર મેસર્સ મેક્રોન બેટરીઝે તારીખ ૦૮.૧૧.૧૯૭૪ ના નોંધાયેલા દસ્તાવેજ દ્વારા માધાપરનો ૫૨૫ ચોરસ મીટર ક્ષેત્રફળ ધરાવતો પ્લોટ નં. ૭ એક હાતિમભાઈ

સાલેહભાઈ (સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદાર) ને વેચી દીધો હતો.

૨.૮ માધાપર ગામના સર્વે નં. ૯ ના પ્લોટ નં. ૭ ના અનુગામી ખરીદદાર હાતિમભાઈ કે જેમણે સિલિંગ એક્ટ પહેલાં અરજદારો પાસેથી જમીન ખરીદી હતી, તેમણે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૩૩ હેઠળ અપીલ દાખલ કરીને આખરી પત્રકને પડકાર્યું હતું, જે અપીલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા એવા કારણોસર રિમાન્ડ કરવામાં આવી હતી કે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) ની સમગ્ર કાર્યવાહી સુનાવણી વિના હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ખાસ કરીને જ્યારે આ અનુગામી ખરીદદારોએ (સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦) તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૨૬ હેઠળ ટ્રાન્સફર માટેની પરવાનગી મેળવી લીધી હતી.

૨.૯ બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આ બંને અરજીઓના અરજદારોનું એક સમાન કારણ છે. જ્યાં સુધી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારોનો સંબંધ છે, તેમનો એવો કેસ છે કે જ્યારે વિશેષ રૂપે ફોર્મ ૬ ની ઘોષણા કુટુંબના નામે હતી, ત્યારે કલમ ૮(૩) હેઠળની કાર્યવાહી અને કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળની નોટિસો માત્ર કાંતિલાલ જી. વોરાને બજાવવામાં

આવી હતી અને કુટુંબના સભ્યોને નહીં, અને પંચનામા કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં કબજો હજુ પણ તેમની પાસે હતો, અને તે દરમિયાન ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો હોવાથી, જમીનો તેમની પાસે જ નિહિત રહેવી જોઈએ, અને તેથી એવી અરજ કરવામાં આવી છે કે પ્રશ્નવાળી જમીન રાજ્ય દ્વારા સંપાદિત કરવામાં આવી ન હોવાથી તેમને અવિરત કબજા સાથેના માલિકો તરીકે જાહેર કરવામાં આવે.

૨.૧૦ જમીનના ટુકડાઓ પૈકીનો એક ભાગ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો દ્વારા ખરીદવામાં આવ્યો હોવાથી, તેઓએ કલમ ૮(૩) હેઠળની ઘોષણાને એવા આધારે પડકારી હતી કે આવી જમીનો સિલિંગ એક્ટ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં તેઓ દ્વારા ખરીદવામાં આવી હતી. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) અને (૬) હેઠળ કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. એકવાર તારીખ ૩૦.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ કલમ ૨૬ હેઠળ પરવાનગી આપવામાં આવી ગયા પછી, મૂળ જમીનમાલિકોના સિદ્ધાંતોના આધારે જમીન તેમનામાં નિહિત રહેવાનું ચાલુ રહ્યું. કલમ ૩૩ હેઠળની અપીલમાં યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળના હુકમને તેઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા પડકાર પર, ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના પોતાના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા અરજદારની દલીલો સ્વીકારીને કાર્યવાહી સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરી હતી. હવે જ્યારે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો છે, ત્યારે

અરજદારોના કબજાનું રક્ષણ કરવું જોઈએ અને ચાલુ રાખવું જોઈએ કારણ કે રિમાન્ડના અનુસંધાને પુનર્વિચારણાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી કેમ કે તેના રદ થવા પર સદર અધિનિયમ હેઠળનું માળખું અસ્તિત્વમાં નથી.

૨.૧૧ <u>સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨:</u> રાજ્યે આ અરજીમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોની તરફેણમાં પસાર કરાયેલા ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના હુકમને પડકાર્યો છે. તેમનો એવો કેસ છે કે એકવાર અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળ પસાર કરાયેલા તારીખ ૦૪.૦૧.૧૯૮૨ ના હુકમને મૂળ જમીનમાલિકો દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો અને તેમની અપીલમાં તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી જે તારીખ ૩૦.૦૮.૧૯૮૬ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી, અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૪૩૧/૧૯૮૬ વાળી અરજી પણ તારીખ ૧૧.૦૪.૧૯૮૮ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી તથા કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) ની નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી અને તારીખ ૨૬.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ કબજો સંભાળી લેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે પ્લોટ નં. ૭ ના સામાવાળા-અનુગામી ખરીદદારો ૧૯૯૬ માં અપીલ દ્વારા ૧૯૮૨ ના હુકમને પડકારી શક્યા ન હોત અને એપેલેટ ઓથોરિટી નવી સુનાવણી માટે મામલો સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરી શકી ન હોત. રાજ્યનો એવો કેસ છે કે આ હુકમ તેમની સુનાવણી કર્યા વિના પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૨.૧૨ તે ઉપરાંત, રાજ્યે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ માં જવાબનું સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું છે, જેમાં ઉપર મુજબની હકીકતલક્ષી વિગતોનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે અને એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે એકવાર તારીખ ૨૬.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કબજો સંભાળી લેવામાં આવ્યો હોય અને તારીખ ૦૭.૦૬.૧૯૯૩ ના રોજ ગામ નમૂના નં. ૬ માં ફેરફાર નોંધ ૮૩૮ પ્રમાણિત કરવામાં આવી હોય, ત્યારે પ્રશ્નવાળી જમીન રાજ્ય સરકારના નામે ચાલે છે અને તેથી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ નો લાભ મેળવી શકે નહીં, કારણ કે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૧૦(૫) અને કલમ ૧૦(૬) ની જોગવાઈઓના પાલનમાં રાજ્ય તરફથી કોઈ ક્ષતિ રહી નથી.

૨.૧૩ <u>સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ માં શ્રી આર.આર. માર્શલની રજૂઆતો:</u> વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી માર્શલ ટ્રિબ્યુનલના તે હુકમ તરફ મારું ધ્યાન દોરશે જે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારની તરફેણમાં છે અને એવી રજૂઆત કરશે કે એકવાર જમીનના એક ભાગના અનુગામી ખરીદદારોના કેસમાં ટ્રિબ્યુનલે કેસ રિમાન્ડ કર્યો હોય, ત્યારે

૧૯૮૨ નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હોવાથી તે જ લાભ અરજદારો / મૂળ જમીનમાલિકોને પણ મળવો જોઈએ.

૨.૧૪ તેમણે વધુમાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે અન્યથા પણ મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં જ સદર અધિનિયમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને આવી રદ કરાયેલી જોગવાઈઓના બળે, ખાસ કરીને તેની કલમ ૩ અને કલમ ૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને, જમીનમાલિકો તરીકે જમીન અરજદારો પાસે જ ચાલુ રહેવી જોઈએ. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અને ત્યાર પછીના રિમાન્ડના પરિણામે, ભલે તે અનુગામી ખરીદદારોના એક ભાગના કેસમાં હોય, છતાં તેનો સમાન લાભ અરજદારોને મળવો જોઈએ કારણ કે રિમાન્ડના અનુસંધાને કોઈ તંત્ર ઉપલબ્ધ નથી.

૨.૧૫ તેઓ અરજદારો દ્વારા ભરવામાં આવેલા ફોર્મ નં. ૬ તરફ મારું ધ્યાન દોરશે અને એવી રજૂઆત કરશે કે ફોર્મ કુટુંબના નામે ભરવામાં આવ્યા હતા અને રેકોર્ડ પર એવું સૂચવવા માટે કશું જ નથી કે ૧૦(૫) ની નોટિસો કુટુંબને બજાવવામાં આવી હતી. તેમણે કલમ ૧૦(૩) હેઠળની નોટિસ તરફ મારું ધ્યાન દોર્યું અને નિર્દેશ કર્યો કે સદર નોટિસ કે. લાલ મેજિક એન્ટરપ્રાઈઝ એટલે કે કાંતિલાલ ગિરધર વોરા પર બજાવવામા આવી હતી અને કુટુંબના તમામ સભ્યો

પર નહીં, અને તેથી સદર અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી શરૂઆતથી જ રદબાતલ (void ab initio) હતી.

૨.૧૬ વિદ્ધાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી માર્શલ એવી પણ રજૂઆત કરશે કે અરજદારોને તેવો જ લાભ આપવામાં આવવો જોઈએ જેવો સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોને આપવામાં આવ્યો છે. અરજદારના કિસ્સામાં ૧૯૮૨ ની અપીલ ૩ ફગાવી દેવામાં આવી હોય તેમ છતાં, જ્યારે સહ-માલિકે તેને રદ કરાવી દીધી હોય અને મામલો રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે માત્ર અરજદાર નિષ્ફળ ગયા હોવાના કારણે તેમની વિરુદ્ધ ગણવું જોઈએ નહીં.

૨.૧૭ શ્રી માર્શલની દલીલનું બીજું પાસું એ હતું કે તારીખ ૦૧.૦૬.૧૯૮૮ ની નોટિસ ક્યારેય માલિક પર બજાવવામાં આવી ન હતી પરંતુ કે. લાલ એન્ટરપ્રાઇઝ પર બજાવવામાં આવી હતી. કાંતિલાલ ગિરધરલાલ વોરા માત્ર એક જ માલિક છે. તેમને ક્યારેય નોટિસ બજાવવામાં આવી ન હતી કે તેમના કુટુંબના સભ્યોને પણ બજાવવામાં આવી ન હતી.

૨.૧૮ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૬) ની જોગવાઈઓ તરફ મારું ધ્યાન દોરતાં વિદ્ધાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી માર્શલ એવી રજૂઆત કરશે કે આ જોગવાઈ લાગુ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. જ્યારે અરજદારોને નોટિસ જ

બજાવવામાં આવી ન હતી ત્યારે સ્વેચ્છાએ કબજો સોંપવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી અને તેથી, બળજબરીપૂર્વક કબજો લઈ શકાયો ન હોત અને હકીકતમાં પણ લેવામાં આવ્યો નથી. તેમણે આ કોર્ટ તેમજ સુપ્રીમ કોર્ટના કેટલાક ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો જે નીચે મુજબ છે:

(૧) ***હાયર્સ ઓફ કે.જી. ત્રિપાઠી સીન્સ ડિસીઝ્ડ થ્રુ લીગલ હાયર્સ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, ૨૦૧૪ (૫) જી.એલ.આર. ૪૪૭૭ માં*** રિપોર્ટ થયેલ.

(૨) ***પૂંજીબેન રણછોડજી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, એ.આઇ.આર. ૨૦૧૪ સીસી ૧૯૬૧*** માં રિપોર્ટ થયેલ.

(૩) ***પરશોત્તમભાઈ ચુનીભાઈ પટેલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૪૧૧/૨૦૦૯ માં આ કોર્ટ દ્વારા*** તારીખ ૦૨.૦૨.૨૦૧૨ ના રોજ આપેલ ચુકાદો.

(૪) ***મણીલાલ દામોદર જોશી સીન્સ ડિસીઝ્ડ થ્રુ લીગલ હાયર્સ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૩૯૯૫/૧૯૯૦ માં*** આ કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૦૨.૦૫.૨૦૧૮ ના રોજ આપેલ ચુકાદો.

(૫) ***સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. હરિ રામ, (૨૦૧૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૮૦*** માં રિપોર્ટ થયેલ.

(૬) ***ગજાનન કમલ્યા પાટીલ વિ. એડિશનલ કલેક્ટર એન્ડ કોમ્પીટન્ટ ઓથોરિટી (યુએલસી) એન્ડ અધર્સ, (૨૦૧૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૫૨૩*** માં રિપોર્ટ થયેલ.

(૭) ***સ્ટેટ ઓફ આસામ વિ. ભાસ્કર જ્યોતિ શર્મા એન્ડ અધર્સ, (૨૦૧૫) ૫ એસ.સી.સી. ૩૨૧ માં*** રિપોર્ટ થયેલ.

(૮) ***મમતાબેન તે નરોત્તમ ચંદુલાલ ઝવેરી ની પુત્રી વિ. અર્બન લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ એન્ડ એક્સ–ઓફિશિયો સેક્રેટરી, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૪૫૮/૨૦૧૫*** માં આ કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૦૧.૧૨.૨૦૧૬ ના રોજ આપેલ ચુકાદો.

(૯) ***રાજેશકુમાર ભીખાભાઈ પટેલ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય, (૨૦૦૧) ૩ જી.એલ.આર. ૨૫૨૦*** માં રિપોર્ટ થયેલ.

૨.૧૯ તેમણે એક મહત્વપૂર્ણ રજૂઆત કરી હતી કે કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે હાલમાં અરજીઓ ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવામાં

આવી રહી છે. જમીન તેમની પાસે જ ચાલુ રહે તેવી અપેક્ષા વાજબી છે અને તેમાં કોઈ શંકાને સ્થાન નથી કે એકવાર ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો હોય, અને કબજો અરજદારો પાસે હોય, તો તે તેમની પાસે જ ચાલુ રહેવો જોઈએ.

૨.૨૦ <u>સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ માં વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એન.ડી. નાણાવટીની રજૂઆતો:</u> શ્રી એન.ડી. નાણાવટી એવી રજૂઆત કરશે કે અરજદારો મૂળ માલિકો સાથે જોડાયેલા નથી. તેઓએ અગાઉના રાઉન્ડમાં પડકાર ફેંકીને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ક્યારેય અપીલ દાખલ કરી ન હતી. તેઓએ વર્ષ ૧૯૭૪ માં બે વ્યવહારો કર્યા હતા અને મૂળ માલિક પુષ્પાબેન, જેમણે ૧૯૭૧ માં એક મેક્રોન બેટરીઝને જમીન વેચી હતી, તેમના પછી તેઓ અનુક્રમે બીજા ખરીદદારો છે. વર્ષ ૧૯૭૧ માં મેક્રોન બેટરીઝનું નામ દર્શાવતી ફેરફાર નોંધ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તેઓ દ્વારા આવી જમીન ખરીદવામાં આવતાં, તેમનું નામ ગામ નમૂના નં. ૬ માં દાખલ થયું હતું. અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૨૬ હેઠળ અરજી કરવામાં આવતાં, સક્ષમ સત્તાધિકારીએ જમીનના ભાગલા માટે પરવાનગી આપી હતી. રાજ્યે વર્ષ ૧૯૯૭ ના ટ્રિબ્યુનલના હુકમને વર્ષ ૨૦૧૨ માં પડકાર્યો છે. તેથી રાજ્યની અરજીમાં ભારે વિલંબ થયેલ છે.

૨.૨૧ મૂળ માલિકના ફોર્મ નં. ૬ માં દર્શાવેલ જમીનધારણમાંથી, અરજદારે માત્ર એક જમીનનો ટુકડો એટલે કે સર્વે નં. ૯ નો પ્લોટ નં. ૭ ખરીદ્યો છે જે ૫૨૫ ચોરસ મીટર ક્ષેત્રફળ ધરાવે છે અને તે સિલિંગ મર્યાદાની અંદર છે. આ વ્યવહારને અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ નો બાધ નડતો નથી કારણ કે ટાઇટલ અરજદારમાં નિહિત થયેલું હતું. જ્યારે સ્વીકૃતપણે સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી ત્યારે કાયદેસરના માલિકને જમીનથી વંચિત કરી શકાય નહીં. ટ્રિબ્યુનલે મામલો રિમાન્ડ કર્યો છે અને તે દરમિયાન ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો છે.

૩. **<u>સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ માં વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલની રજૂઆતો:</u>** વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી જયનીલ પરીખ એવી રજૂઆત કરશે કે જ્યારે સામાવાળાએ ૧૫ વર્ષ પછી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ હુકમને પડકાર્યો હતો ત્યારે ટ્રિબ્યુનલે મામલો રિમાન્ડ કરીને ભારે ભૂલ કરી હતી. એકવાર મૂળ જમીનમાલિકો (સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારો) સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમ સામે હાઇકોર્ટ સુધીના તેમના પડકારમાં નિષ્ફળ ગયા પછી, મુકદ્દમાનો બીજો રાઉન્ડ શરૂ થઈ શક્યો ન હોત. એકવાર ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૩૦.૦૮.૧૯૮૬ ના હુકમ દ્વારા પ્રથમ

રાઉન્ડમાં સદર અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી માન્ય રાખી હોવાથી, બીજી અપીલ ટકી શકે તેવી ન હતી.

૩.૧ તેમણે વધુમાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રિબ્યુનલે કોઈપણ નોટિસ વિના એકતરફી રીતે મામલો નક્કી કર્યો હતો અને તેથી તે હુકમ શરૂઆતથી જ રદબાતલ હતો. તેમણે પેપર બુક તરફ અને તારીખ ૨૬.૦૪.૧૯૯૦ ના પંચ રોજકામ તરફ ધ્યાન દોરીને દર્શાવ્યું હતું કે કલમ ૧૦(૫) હેઠળનો કબજો તારીખ ૨૬.૦૪.૧૯૯૦ અને તારીખ ૦૮.૦૫.૧૯૯૦ ના રોજ સંભાળી લેવામાં આવ્યો હતો. તેથી, એકવાર સરકારના નામે નોંધ પ્રમાણિત થઈ ગઈ હોય અને કબજો રાજ્ય પાસે હોય, ત્યારે આ અરજીના સામાવાળા તેમજ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદાર ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓનો લાભ મેળવી શકશે નહીં, કારણ કે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૧૦(૫) અને કલમ ૧૦(૬) ની જોગવાઈઓના પાલનમાં રાજ્ય તરફથી કોઈ નિષ્ફળતા રહી નથી.

૪. **વિશ્લેષણ:** સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારો કે જેઓ મૂળ માલિકો છે તેમનો એવો કેસ છે કે તેઓએ સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર ફોર્મ ૬ ભર્યું હતું, જેમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે જે જમીનોની વિગતો ઉપર પુનઃ રજૂ કરવામાં આવી છે

તેની માલિકી શ્રી કાંતિલાલ વોરા, હર્ષદ વોરા, પુષ્પાદેવી વોરા–પત્ની અને સોનલ કે. વોરાના બનેલા કુટુંબની હતી. સદર ફોર્મ ૬ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ ના રેકોર્ડ પર અનુક્રમે પાના ૨૧ અને ૨૩ પર છે. રાજ્ય તરફથી આ હકીકતલક્ષી પાસા અંગે કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. અરજીમાં મૂળ જમીનમાલિકોનો એવો કેસ છે કે ફોર્મ "કુટુંબ" તરીકે ભરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, કુટુંબના કોઈપણ સભ્યને, ખાસ કરીને પત્ની અને પુત્રને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ હેઠળ કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી ન હતી. મૂળ માલિકોની આ અરજી સાથે જોડાયેલ કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ પણ એવું દર્શાવે છે કે તે કે. લાલ મેજિક એન્ટરપ્રાઈઝ પર બજાવવામાં આવી હતી અથવા બજાવવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો.

૪.૧ એ વાત સાચી છે કે અરજદાર જમીનમાલિકો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં, સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળની અરજી મંજૂર કરવાનો ઇનકાર કરતા હુકમને રદ કરવાની અરજ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં, અરજદારનો એવો કેસ છે કે કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસો કુટુંબના કોઈપણ સભ્યને બજાવવામાં આવી ન હોવાથી, લેન્ડ સિલિંગ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ સિલિંગ મર્યાદા કરતાં વધારાની જમીન જાહેર કરવાની સમગ્ર કવાયત શરૂઆતથી જ રદબાતલ હતી અને રાજ્ય સરકારની અરજીમાં તારીખ ૨૬.૦૪.૧૯૯૦ નું પંચનામું જોડાયેલું હોવા છતાં જેમાં અરજદારો પૈકીના એકે સ્વેચ્છાએ કબજો

સોંપી દીધો હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે, વાસ્તવમાં તેવું નથી. કબજો હજુ પણ અરજદારો પાસે જ છે. તેથી અરજદારોનો એવો કેસ છે કે સક્ષમ સત્તાધિકારીના તારીખ ૦૪.૦૧.૧૯૮૨ ના હુકમ સામેનો તેમનો પડકાર નિષ્ફળ ગયો હોવા છતાં, એટલે કે કલમ ૩૩ હેઠળની તેમની અપીલ તારીખ ૩૦.૦૮.૧૯૮૬ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને તારીખ ૧૮.૦૪.૧૯૮૮ ના રોજ અરજી ફગાવી દેવાતાં તે હુકમની પુષ્ટિ થઈ હતી, તેમ છતાં કબજો અરજદારો પાસે જ હોવાથી, ૧૯૯૯ ના ધ રીપીલ એક્ટના બળે, ખાસ કરીને તેની કલમ ૩ અને કલમ ૪ ના આધારે, કબજો અરજદારો પાસે જ હોવાથી કાર્યવાહી રદબાતલ ગણાય અને અરજદારોને આવી જમીનના માલિકો તરીકે જાહેર કરવામાં આવે.

૪.૨ વૈકલ્પિક રીતે, મૂળ માલિકો એટલે કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારોનો કેસ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો પર આધારિત છે કે જેઓ મૂળ માલિકોની માલિકીની જમીનના એક ભાગના અનુગામી ખરીદદારો છે. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોનો એવો કેસ છે કે તેઓએ સિલિંગ એક્ટ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં વર્ષ ૧૯૭૪ માં જમીનનો એક ટુકડો ખરીદ્યો હતો અને ભાગલા માટે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૨૬ હેઠળ પરવાનગી પણ મેળવી લીધી હતી. આના આધારે, તેઓએ પણ વર્ષ ૧૯૯૭ માં અપીલ દાખલ કરીને ૧૯૮૨ ના સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમને

પડકાર્યો હતો અને એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના પોતાના ચુકાદા દ્વારા સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમને રદ કરીને કાર્યવાહી રિમાન્ડ કરી હતી.

૪.૩ તેથી મૂળ માલિકો એવી દલીલ કરશે કે એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હોય અને કાર્યવાહી રિમાન્ડ કરવામાં આવી હોય, ભલે તે અનુગામી ખરીદદારોના પક્ષે થઈ હોય, તેમ છતાં જો રિમાન્ડ અને ત્યાર પછી અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ના રદ થવાના બળે જ્યારે કાર્યવાહી શમી જાય છે (abate થાય છે), ત્યારે અનુગામી ખરીદદારને આપવામાં આવેલ લાભ મૂળ માલિકો સુધી પણ વિસ્તરશે અને વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો હજુ પણ માલિકો અને અનુગામી ખરીદદારો પાસે હોવાથી, જમીનો સંબંધિત જમીનધારકોની માલિકીની હોવાનું જાહેર કરવું જોઈએ. આમ, રાજ્યની એવી દલીલ કે એકવાર પડકારમાં નિષ્ફળ ગયા પછી અને સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ આખરી બન્યા પછી મૂળ માલિકો આવો લાભ લઈ શકે નહીં, તે આવી પૃષ્ઠભૂમિમાં વિચારવાની જરૂર છે.

૪.૪ આ મુદ્દો નક્કી કરતાં પહેલાં, સુસંગત તારીખો ટૂંકમાં પુનઃ રજૂ કરવી યોગ્ય રહેશે.

૨૮.૦૧.૧૯૭૦: કુટુંબના સભ્યો પૈકીના એક પુષ્પાબેન વોરાએ માધાપર ગામનો ૫૨૫ ચોરસ મીટરનો પ્લોટ નં. ૭ ખરીદ્યો.

૨૭.૦૫.૧૯૭૧: તેઓએ આ જમીન મેક્રોન બેટરીઝને વેચી દીધી.

૦૮.૦૪.૧૯૭૪: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોએ જમીનનો આ ટુકડો ખરીદ્યો.

૧૬.૦૮.૧૯૭૬: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારો દ્ધારા ફોર્મ નં. ૬ ભરવામાં આવ્યું.

૦૪.૦૧.૧૯૮૨: અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટની કલમ ૮(૪) હેઠળ ૭૯૫૪.૬૪ ચોરસ મીટર વધારાની જમીન જાહેર કરતો હુકમ.

૩૦.૦૮.૧૯૮૬: મૂળ જમીનમાલિકોની અપીલ રદ કરવામાં આવી.

૨૧.૧૦.૧૯૮૬: સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૧) હેઠળનું જાહેરનામું. તારીખ ૦૬.૧૧.૧૯૮૬ ના રોજ પ્રસિદ્ધ થયું.

૩૧.૧૨.૧૯૮૬ / ૨૯.૦૧.૧૯૮૭: સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૩) હેઠળનું જાહેરનામું જારી કરવામાં આવ્યું અને પ્રસિદ્ધ થયું.

૧૦.૦૨.૧૯૮૭: મૂળ જમીનમાલિકોને કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ જારી કરવામાં આવી.

૧૮.૦૪.૧૯૮૮: ટ્રિબ્યુનલના હુકમને પડકારતી મૂળ જમીનમાલિકોની સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૪૩૧/૧૯૮૬ રદ કરવામાં આવી.

૦૧.૦૬.૧૯૮૮: કલમ ૧૦(૫) હેઠળ નવી નોટિસ.

૨૬.૦૪.૧૯૯૦: કબજો લેવામાં આવ્યો હોવાનું કથન.

૩૦.૦૭.૧૯૯૦: કલમ ૧૧ હેઠળનો એવોર્ડ પ્રસિદ્ધ થયો.

૨૧.૦૮.૧૯૯૦: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ દાખલ કરવામાં આવી.

૦૭.૦૬.૧૯૯૩: મહેસૂલી રેકોર્ડમાં સરકારના નામે નોંધ ૮૩૮ પ્રમાણિત થઈ.

૦૪.૧૨.૧૯૯૬: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવી.

૦૩.૦૧.૧૯૯૭: ટ્રિબ્યુનલે અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી અને કાર્યવાહી રિમાન્ડ કરી.

૩૧.૦૩.૧૯૯૯: અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ રદ કરવામાં આવ્યો.

૦૫.૦૫.૧૯૯૯: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ શમી ગયેલ (abated) તરીકે નિકાલ કરવામાં આવી હોવા છતાં, એલ.પી.એ. માં તારીખ ૨૩.૦૨.૨૦૦૫ ના હુકમના બળે પુનર્જીવિત થઈ.

૦૮.૧૦.૨૦૧૦: અનુગામી ખરીદદારો દ્વારા દાખલ કરાયેલ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦, ફગાવી દેવામાં આવી હોવા છતાં એલ.પી.એ. ના અનુસંધાને નવી સુનાવણી માટે રિમાન્ડ કરવામાં આવી.

૦૭.૧૧.૨૦૧૨: રાજ્યે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોની તરફેણમાં પસાર કરાયેલા ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના હુકમને પડકારતી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ દાખલ કરી.

૫. હવે જે પ્રશ્ન વિચારવાનો રહે છે તે એ છે કે હકીકતોના સમગ્ર પરિપ્રેક્ષ્ય પરથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે એ છે કે જમીન સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારોના "કુટુંબ" ની માલિકીની હોવા છતાં, કલમ ૮(૩) હેઠળની કાર્યવાહી અને કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસો માત્ર કાંતિલાલ જી. વોરાના નામે જ જારી કરવામાં આવી હતી. અર્બન લેન્ડ (સિલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન) રુલ્સના રુલ ૫ ની જોગવાઈઓ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૫. ખાલી જમીનો અંગેના ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટમાં સમાવિષ્ટ કરવાની વિગતો અને તેની બજવણીની રીત. - (૧) કલમ ૮ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તૈયાર કરાયેલા દરેક ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટમાં ફોર્મ-૩ માં નિર્દિષ્ટ કરેલી વિગતો સમાવિષ્ટ રહેશે. (૨) (એ) ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટ, કલમ ૮ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ સંદર્ભિત નોટિસ સાથે - (૧) ખાલી જમીનો ધારણ કરનાર પર, અને (૨) જ્યાં સુધી જાણી શકાયું હોય ત્યાં સુધી અન્ય તમામ વ્યક્તિઓ પર, કે જેઓ ખાલી જમીનોની માલિકી, અથવા કબજો, અથવા બંનેમાં કોઈપણ દાવો કે હિત ધરાવતા હોય, અથવા ધરાવવાની સંભાવના હોય, તેમને સંબંધિત વ્યક્તિને સંબોધીને રજિસ્ટર્ડ પોસ્ટ દ્વારા મોકલીને બજાવવામાં આવશે -

બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સદર અધિનિયમ હેઠળ તેને વધારાની જમીન તરીકે જાહેર કરી શકાય તે પહેલાં નોટિસ બજાવવી આવશ્યક છે."

૬. ઉપરોક્ત રુલ અનુસાર કલમ ૮ ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ તૈયાર કરાયેલા દરેક ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટમાં નિર્દિષ્ટ વિગતો હોવી જોઈએ અને તે કલમ ૮ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળની નોટિસ સાથે ખાલી જમીન ધારણ કરનાર અને જમીનની માલિકી કે કબજામાં કોઈપણ દાવો કે હિત ધરાવતી અથવા ધરાવવાની સંભાવના ધરાવતી અન્ય તમામ વ્યક્તિઓ પર બજાવવામાં આવશે. સ્વીકૃતપણે, વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, અરજી સાથે જોડાયેલી કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે તે વધુમાં વધુ માત્ર કાંતિલાલ વોરા પર જ બજાવાઈ હોવાનું જણાય છે અને કુટુંબના અન્ય સભ્યો પર નહીં.

૭. આ કોર્ટ દ્વારા **કે.જી. ત્રિપાઠી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, ૨૦૧૪ (૫) જી.એલ.આર. ૪૪૭૭** ના કેસમાં એવો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો છે કે જો ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન ન થયું હોય, અને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અનુસાર કાર્યવાહી શમી જતી હોય, તો તેનો લાભ જમીનના માલિકોને મળવો જોઈએ. દેખીતી રીતે તેથી, જ્યારે ઉપર નોંધ્યા મુજબ કોઈ પાલન થયું ન હોવાનું સ્વીકૃત છે, ત્યારે મૂળ જમીનમાલિકોએ જ્યારે કુટુંબના સભ્યોના નામ દર્શાવતું ફોર્મ નં. ૬ ભર્યું હતું અને આવી તમામ વ્યક્તિઓ પર નોટિસ બજાવવામાં આવી ન હતી, ત્યારે સમગ્ર કવાયત ક્ષતિપૂર્ણ ઠેરવવી અનિવાર્ય બને છે.

૮. ત્યાર પછી આગળનો પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થશે કે શું મૂળ માલિકો ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના બળે કાર્યવાહી શમી જવાનો લાભ મેળવી શકે. રાજ્યની એવી

દલીલ કે એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમ સામે મૂળ માલિકોનો પડકાર છેક હાઈકોર્ટ સુધી નિષ્ફળ ગયો હોય અને જ્યારે તારીખ ૨૬.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ કલમ ૧૦(૫) નું પંચનામું કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે અરજદારોને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ નો લાભ મળશે નહીં, તે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. આવું એટલા માટે છે કારણ કે ઉપર જણાવ્યા મુજબની ફરજિયાત જોગવાઈઓના બિન–પાલન ઉપરાંત જ્યારે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ની હકીકતોનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે ત્યારે એ જોવા મળે છે કે આવા અરજદારો દ્વારા સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં જમીનનો એક ટુકડો ખરીદવામાં આવ્યો હતો. એ જ સત્તાધિકારીએ તેમને કલમ ૨૬ હેઠળ ભાગલાની પરવાનગી આપી હોવાના આધારે અને તેથી જમીન નિહિત થતાં પહેલાં તેમની સુનાવણી જરૂરી હોવાના આધારે તેઓ દ્વારા અપીલ દાખલ કરીને સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમ સામે કરાયેલા પડકાર પર, ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના પોતાના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા નવી સુનાવણી માટે કાર્યવાહી રિમાન્ડ કરી હતી.

૮.૧ સ્વીકૃતપણે તેથી, જમીનના એક ભાગના અનુગામી ખરીદદારના પક્ષે હોવા છતાં, સક્ષમ સત્તાધિકારીનો તારીખ ૦૪.૦૧.૧૯૮૨ નો હુકમ વર્ષ ૧૯૯૭ માં રદ કરવામાં આવ્યો હતો. એકવાર આવું બન્યા પછી, એવું માની શકાય નહીં કે તે લાભ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોની જમીનના ભાગ પૂરતો મર્યાદિત જ રહે. સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ એકવાર રદ

થયા પછી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારો માટે પણ તે અસ્તિત્વવિહીન હોવા સમાન જ અસર કરશે.

૯. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અનુસંધાને તેમજ વર્ષ ૧૯૯૭ માં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના કેસમાં રિમાન્ડની કાર્યવાહીના અનુસંધાને અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળ કોઈ નવી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ન હતી. સ્વીકૃતપણે, ૧૯૯૯ નો ધ રીપીલ એક્ટ તારીખ ૦૧.૦૪.૧૯૯૯ થી અમલમાં આવ્યો અને તેથી પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થશે કે શું:

(એ) સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ થઈ ગયા પછી ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના બળે કાર્યવાહી શમી ગઈ હતી? અને

(બી) જમીનનો વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો મૂળ જમીનમાલિકો એટલે કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો પાસે ચાલુ રહ્યો હોવાથી, શું બંને પ્રશ્નોનો જવાબ તેમની તરફેણમાં આવવાના આધારે તેઓ માલિકો તરીકે પોતાનો કબજો ચાલુ રાખવાની દાદ મેળવવા માટે હકદાર બનશે નહીં?

૧૦. ચાલો આપણે કેસની હકીકતોમાં કાયદાનું ટૂંકમાં પુનરાવર્તન કરીએ. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, સ્વીકૃતપણે, જ્યાં સુધી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ ના અરજદારોનો સંબંધ છે, તમામ જમીનમાલિકોને સદર અધિનિયમની કલમ ૮(૩) તેમજ રુલ ૫ હેઠળ કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી અને તમામના બદલે માત્ર એકમાત્ર માલિકને બજવણી દર્શાવતા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) હેઠળ રજૂ કરાયેલા પંચનામા સિવાય, વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો રાજ્ય પાસે છે તેવું દર્શાવવા માટે કશું જ નથી. આવું એટલા માટે છે કારણ કે તે હકીકત અંગેના અરજદારોના હકારાત્મક કથન સામે, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ માં દાખલ કરાયેલા જવાબના સોગંદનામામાં પણ રાજ્ય દ્વારા તેનો કોઈ ઈનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. સ્વીકૃતપણે તેથી, પ્રશ્નવાળી જમીનનો વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો પાસે ચાલુ રહ્યો હતો અને કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસો બજાવવામાં આવી નથી. તેથી સ્વેચ્છાએ કબજો સોંપવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો ન હતો. તદુપરાંત, બળજબરીપૂર્વક કબજો સંભાળવા માટે, જે એક અલગ પ્રક્રિયા છે, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૬) હેઠળ નોટિસો જારી કરવામાં આવી હોય તેવું પણ રેકોર્ડ પર કંઈ નથી.

૧૧. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આર.આર. માર્શલ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓ વિચારણા માંગી લે છે કારણ કે આ કોર્ટના મતે તેઓ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોના કેસને મદદરૂપ થાય છે.

(૧) **સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. હરિ રામ, ૨૦૧૩ (૪) એસ.સી.સી. ૨૮૦** માં રિપોર્ટ થયેલ કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે આવેલો પ્રશ્ન એ હતો કે શું અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૧૦(૩) હેઠળ વધારાની જમીનનું માની લીધેલું નિહિત થવું એ ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ હેઠળની બચાવ કલમના લાભથી જમીનધારકોને વંચિત કરીને વાસ્તવિક કબજો લઈ લેવા સમાન ગણાશે. "માની લીધેલ સંપાદન" અને "માની લીધેલું નિહિત થવું" પદોને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રશ્નનો જવાબ આપતાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

> *"૨૯. જેને માની લીધેલ "સંપૂર્ણ નિહિત થવું" ગણવામાં આવે છે તે "જે સંપાદિત થયેલું માનવામાં આવે છે" તે છે. અમારા મતે, કાયદા ઘડનારાઓનો આશય કબજો પણ છીનવી લેવાનો હતો તેવું ઠેરવવા માટે કોર્ટને સમજાવવા અત્યંત સ્પષ્ટતાવાળા સ્પષ્ટ શબ્દો હોવા જોઈએ, કારણ કે ખાલી જમીનના માલિકો કે ધારકો એક વૈધાનિક પૂર્વધારણા સામે ઊભા છે. કબજા અંગે એક કહેવત છે કે "કબજો એ કાયદાના નવ પોઈન્ટ છે". બિડાલ વિ. મેઈટલેન્ડ (૧૮૮૧) ૧૭ સી.એચ. ડી. પાનું ૧૮૩ માં સર એડવર્ડ ફ્રાઈએ,*

બળજબરીપૂર્વકના પ્રવેશને સજાપાત્ર ગુનો બનાવતા કાયદા વિશે વાત કરતી વખતે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

'આ કાયદો જમીનનો કબજો હોવો અને જમીનનો કબજો ન હોવો તે વચ્ચે આપણા કાયદામાં અસ્તિત્વ ધરાવતા મોટા તફાવતો પૈકીનો એક બનાવે છે, અને જેના કારણે એવી જૂની કહેવત ઊભી થઈ છે કે કબજો એ કાયદાના નવ પોઈન્ટ છે. કાયદાની અસર એ છે કે, જ્યારે કોઈ માણસ કબજામાં હોય, ત્યારે તે અતિક્રમણ કરનારને બહાર રાખવા માટે બળનો ઉપયોગ કરી શકે છે; પરંતુ જો કોઈ અતિક્રમણ કરનારે કબજો મેળવી લીધો હોય, તો કાયદેસરનો માલિક તેને બહાર કાઢવા માટે બળનો ઉપયોગ કરી શકતો નથી, પરંતુ તેણે સહાય માટે કાયદાનો આશરો લેવો જ જોઇએ.'

૩૦. એ નોંધી શકાય કે ખાલી જમીન વાસ્તવમાં સંપાદિત થતી નથી પરંતુ સંપાદિત થયેલી માનવામાં આવે છે, જેમાં જે વસ્તુઓ વાસ્તવમાં નથી તેને તેવી માનવામાં આવે છે. સંપાદન, તેથી, જ્યાં સુધી કોઈ વિપરીત સંકેત ન હોય ત્યાં સુધી કબજો મેળવી લેતું નથી. તે પ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે કોઈ કલ્પિત જોગવાઈનું અર્થઘટન કરતી વખતે, કાયદાકીય હેતુ ધ્યાનમાં રાખવો આવશ્યક છે. આ કાયદાનો હેતુ ખાલી જમીન પર સિલિંગ લાદવાનો છે, સિલિંગ મર્યાદાથી વધુ જમીનનું સંપાદન કરવાનો છે જેથી આવી જમીનો પરના બાંધકામનું નિયમન કરી શકાય, થોડી વ્યક્તિઓના હાથમાં શહેરી જમીનોનું કેન્દ્રીકરણ અટકાવી શકાય, જેથી સમાન વિતરણ લાવી શકાય. તે ઉદ્દેશ્ય સિદ્ધ કરવા માટે, સંપાદન અને નિહિત કરવા માટે વિવિધ પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરવું પડે છે. જ્યારે આપણે ઉપરોક્ત પરિપ્રેક્ષ્યમાં તે શબ્દો અને કલમ ૧૦ ની પેટા–

કલમ (૫) અને (૬) જેવી અનુગામી જોગવાઈઓ જોઈએ છીએ, ત્યારે 'સંપાદિત' અને 'નિહિત'શબ્દોના અલગ અર્થ અને વિષયવસ્તુ છે. કલમ ૧૦(૩) હેઠળ, જે નિહિત થાય છે તે કાયદેસરનો કબજો છે, વાસ્તવિક કબજો નહીં, એક કરતાં વધુ કારણોસર કારણ કે આપણે વૈધાનિક પૂર્વધારણા પર આ પદનું પરીક્ષણ કરી રહ્યા છીએ અને આવી પૂર્વધારણા કાયદાકીય હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે જરૂરી હોય તેટલી હદ સુધી જ લઈ જઈ શકાય છે.

સ્વેચ્છાએ સોંપણી

૩૧. કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૩) માં 'નિહિત થવું' , અમારા મતે, સંપૂર્ણ ટાઇટલનું નિહિત થવું છે અને કબજાનું નહીં, જોકે કોઈ વ્યક્તિ સ્વેચ્છાએ કબજો સરેન્ડર કરે અથવા સોંપે તેના આડે કંઈ આવતું નથી. મહારાજ સિંઘ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. એન્ડ અધર્સ (૧૯૭૭) ૧ એસ.સી.સી. ૧૫૫ માં કોર્ટે, યુ.પી. જમીનદારી એબોલિશન એન્ડ લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટ, ૧૯૫૦ ની કલમ ૧૧૭(૧) નું અર્થઘટન કરતી વખતે ઠેરવ્યું હતું કે 'નિહિત થવું' એ લપસણો અર્થ ધરાવતો શબ્દ છે અને તેના ઘણા અર્થો છે અને સંદર્ભ લખાણને નિયંત્રિત કરે છે તથા હેતુ અને યોજના અર્થની ચોક્કસ છાયા દર્શાવે છે. રાજેન્દ્ર કુમાર વિ. કલ્યાણ (મૃતક) વારસદારો મારફત (૨૦૦૦) ૮ એસ.સી.સી. ૯૯ માં કોર્ટે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

> 'અમને સંદર્ભિત હકીકતોમાં ચોક્કસ વિવાદાસ્પદ તત્વ જણાય છે, કારણ કે નિહિત થવું એ એક ચોક્કસ "નિહિત થવું" હોવું જોઈએ. "નિહિત કરવું, સામાન્ય રીતે મિલકત

આપવી એવો અર્થ થાય છે." (જસ્ટિસ બ્રેટના મત મુજબ, કવરડેલ વિ. ચાર્લ્ટન. સ્ટ્રાઉડ્સ જ્યુડિશિયલ ડિક્શનરી, ૫મી આવૃત્તિ, ભાગ ૬). અજાત વ્યક્તિની તરફેણમાં નિહિત થવું અને સંદર્ભિત હકીકતોમાં કોઈ અધિકૃતતા વિના આશરે ૫૦ વર્ષ પછી અનુગામી દત્તક વિધાનના આધારે થયેલું નિહિત થવું તેને આકસ્મિક ઘટના જ કહી શકાય. "નિહિત થવું" ને એક્ઝિક્યુટર ડિવાઈઝ કહી શકાય નહીં. જોકે એ નોંધી શકાય કે, "નિહિત થયેલ" નો અર્થ હંમેશા અને અનિવાર્યપણે "કબજામાં નિહિત" એવો થતો નથી પરંતુ તેમાં "હિતમાં નિહિત" નો પણ સમાવેશ થાય છે.'

૩૨. અમારો એવો મત છે કે જ્યાં સુધી વર્તમાન કેસનો સંબંધ છે, "નિહિત થવું" શબ્દ મિલકતમાંના દરેક હિતને આવરી લે છે જેમાં કાયદેસરનો કબજો સમાવિષ્ટ છે, વાસ્તવિક કબજો નહીં, પરંતુ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૩) હેઠળ સ્વેચ્છાએ કબજો સરેન્ડર કરવાનો અને સોંપવાનો માર્ગ વ્યક્તિ માટે હંમેશા ખુલ્લો છે.

૩૩. આપણે કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) અને પેટા-કલમ (૬) ની તપાસ કરીએ તે પહેલાં, ચાલો આપણે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૪) નો અર્થ તપાસીએ, જે જણાવે છે કે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ પ્રસિદ્ધિની તારીખથી શરૂ કરીને પેટા-કલમ (૩) હેઠળ કરવામાં આવેલી ઘોષણામાં નિર્દિષ્ટ દિવસ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન, કોઈ પણ વ્યક્તિ જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ વધારાની ખાલી જમીનને વેચાણ, ગીરો, બક્ષિસ કે અન્યથા તબદીલ કરશે નહીં અને સદર

અધિનિયમનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલી આવી કોઈપણ તબદીલી રદબાતલ ગણવામાં આવશે. વધુમાં, તે એવું પણ કહે છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિ આવી વધારાની ખાલી જમીનનો ઉપયોગ બદલશે નહીં અથવા બદલાવશે નહીં. તેથી, પેટા-કલમ (૧) હેઠળના જાહેરનામાની પ્રસિદ્ધિની તારીખથી અને પેટા-કલમ (૩) માં કરવામાં આવેલી ઘોષણામાં નિર્દિષ્ટ તારીખ સુધી, વ્યક્તિના કબજામાં ખલેલ પહોંચાડવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી, તેથી કબજો જમીન ધારણ કરનાર પાસે ચાલુ રહે છે.

શાંતિપૂર્ણ રીતે કબજો મુક્ત કરવો

૩૪. કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫), પ્રથમ વખત, "કબજા" ની વાત કરે છે જે જણાવે છે કે જ્યાં કોઈ જમીન કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થાય છે, ત્યાં સક્ષમ સત્તાધિકારી, લેખિત નોટિસ દ્વારા, તેના કબજામાં હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિને રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને કબજો સરેન્ડર કરવાનો અથવા સોંપવાનો હુકમ કરી શકે છે.

૩૫. જો કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળની બે માની લીધેલી જોગવાઈઓ દ્વારા વાસ્તવિક કબજો પહેલેથી જ રાજ્ય સરકારને મળી ગયો હોય, તો કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) હેઠળ "જ્યાં કોઈ જમીન નિહિત થાય છે" તેવા શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ કરવાની કોઈ જરૂર રહેતી નથી. કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ કબજો સરેન્ડર કરવો અથવા સોંપવો એ સ્વૈચ્છિક હોઈ શકે છે જેથી તે વ્યક્તિ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળ પૂરા

પાડવામાં આવેલ વળતર વહેલું મેળવી શકે. એકવાર સ્વૈચ્છિક સરેન્ડર અથવા કબજાની સોંપણી ન થાય, તો અનિવાર્યપણે રાજ્ય સરકારે કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) હેઠળ કબજો સરેન્ડર કરવા અથવા સોંપવા માટે લેખિત નોટિસ જારી કરવી પડશે. કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) શાંતિપૂર્ણ રીતે કબજો સરેન્ડર કરવાની અને સોંપવાની પરિસ્થિતિની કલ્પના કરે છે જ્યારે કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૬) બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાની પરિસ્થિતિનો વિચાર કરે છે.

બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવો

૩૬. સદર અધિનિયમ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાની જોગવાઈ કરે છે પરંતુ ત્યારે જ જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) હેઠળના હુકમનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરે અથવા નિષ્ફળ જાય. કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૬) ફરીથી "કબજા" ની વાત કરે છે જે જણાવે છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિ પેટા-કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલા હુકમનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરે અથવા નિષ્ફળ જાય, તો સક્ષમ સત્તાધિકારી ખાલી જમીનનો કબજો રાજ્ય સરકારને આપવા માટે લઈ શકે છે અને તે હેતુ માટે, જરૂરી હોય તેટલા બળનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. પેટા-કલમ (૬), તેથી, એવી વ્યક્તિની પરિસ્થિતિનો વિચાર કરે છે જે પેટા-કલમ (૫) હેઠળના હુકમનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરે છે અથવા નિષ્ફળ જાય છે, જે સંજોગોમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી બળના ઉપયોગ દ્વારા કબજો લઈ શકે છે. જમીનનો બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવો, તેથી, માત્ર એવી પરિસ્થિતિમાં જ આશરો લેવાય છે જે પેટા-કલમ (૬) હેઠળ આવે છે અને કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) હેઠળ નહીં.

પેટા–કલમ (૫) અને (૬), તેથી, બંને પરિસ્થિતિઓની કાળજી લે છે, એટલે કે નોટિસ આપીને કબજો લેવો જે "શાંતિપૂર્ણ રીતે કબજો મેળવવો" છે અને કલમ ૧૦(૫) હેઠળ કબજો સરેન્ડર કરવામાં અથવા સોંપવામાં નિષ્ફળતા પર, કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ "બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવો".

૩૭. કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) અને (૬) હેઠળ નોટિસ આપવાની જરૂરિયાત ફરજિયાત છે. જો કે તેમાં 'કરી શકશે' (may) શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો છે, છતાં બંને પેટા–કલમોમાં 'કરી શકશે' (may) શબ્દને "કરશે જ" (shall) તરીકે સમજવો પડશે કારણ કે કાયદાનો અમલ કરવાનું કામ સોંપવામાં આવેલી કોર્ટે એ નક્કી કરવાની જરૂર છે કે કાયદા ઘડનારાઓએ આ જરૂરિયાતનો અમલ કરવામાં નિષ્ફળતાથી કેવા પરિણામો લાવવાનો આશય રાખ્યો હતો. કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) અથવા પેટા–કલમ (૬) હેઠળ નોટિસ જારી ન કરવાની અસર એ છે કે તેના પરિણામે જમીનધારક નોટિસ વિના બેદખલ થઈ શકે છે, તેથી, 'કરી શકશે' (may) શબ્દને "કરશે જ" (shall) તરીકે વાંચવો પડશે.

૩૮. ઉપરોક્ત તર્ક સદર અધિનિયમની કલમ ૩૫ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓની રૂએ રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો ૧૯૮૩ સાથે સુસંગત છે. નિર્દેશો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે નિર્ધારિત સિલિંગ મર્યાદાથી વધુ ખાલી જમીનનો કબજો લેવાની પ્રક્રિયા, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

ધ ઉત્તર પ્રદેશ અર્બન લેન્ડ સિલિંગ (ટેકિંગ ઓફ પઝેશન પેમેન્ટ ઓફ એમાઉન્ટ એન્ડ એલાઇડ મેટર્સ) ડિરેક્શન્સ, ૧૯૮૩ (સદર અધિનિયમ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૩૫ હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો):

'અર્બન લેન્ડ (સિલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન) એક્ટ, ૧૯૭૬ (૧૯૭૬ નો અધિનિયમ નં. ૩૩) ની કલમ ૩૫ હેઠળની સત્તાઓની રૂએ, રાજ્યપાલ ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૧ માં સંદર્ભિત રકમ અંગે હકદાર વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓને ચૂકવણી કરવા સંબંધિત સક્ષમ સત્તાધિકારીની સત્તાઓ અને ફરજો સંબંધિત નીચેના નિર્દેશો જારી કરતાં આનંદ અનુભવે છે:

૧. સંક્ષિપ્ત નામ, અમલ અને પ્રારંભ – આ નિર્દેશોને ઉત્તર પ્રદેશ અર્બન લેન્ડ સિલિંગ (ટેકિંગ ઓફ પઝેશન પેમેન્ટ ઓફ એમાઉન્ટ એન્ડ એલાઇડ મેટર્સ ડિરેક્શન્સ, ૧૯૮૩) કહી શકાશે.

૨. આ નિર્દેશમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આવા નિર્દેશો અથવા નિયમો કે હુકમો સાથે જારી કરાયેલા કોઈપણ નિર્દેશો અથવા નિયમો કે હુકમોની જોગવાઈઓને આધીન રહેશે.

૩. તેઓ ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધિની તારીખથી અમલમાં આવશે.

૨. વ્યાખ્યાઓ:–

૩. સિલિંગ મર્યાદાથી વધુ ખાલી જમીનનો કબજો લેવાની પ્રક્રિયા–(૧) સક્ષમ સત્તાધિકારી દરેક કેસ માટે ફોર્મ નં. યુએલસી–૧ માં એક રજિસ્ટર રાખશે જેના સંબંધમાં અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળનું જાહેરનામું ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ હોય.

૪. (૨) સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ નિર્ધારિત કર્યા મુજબ ફોર્મ નં. યુએલસી–૨ માં દરેક જમીનધારકને એક હુકમ મોકલવામાં આવશે અને હુકમ જારી કરવાની અને બજવણીની તારીખ ફોર્મ નં. યુએલસી–૧ ના કોલમ ૮ માં નોંધવામાં આવશે.

(૩) સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) અથવા પેટા–કલમ (૬) ની જોગવાઈઓ અનુસાર વધારાની ખાલી જમીનનો કબજો લેવા પર, ફોર્મ યુએલસી–૩ ના રજિસ્ટરમાં અને ફોર્મ નં. યુએલસી–૧ ના કોલમ ૯ માં પણ નોંધ કરવામાં આવશે. સક્ષમ સત્તાધિકારી નોંધોની ચકાસણીની નિશાની રૂપે, ફોર્મ નં. યુએલસી–૧ ના કોલમ ૧૧ માં અને ફોર્મ નં. યુએલસી–૩ ના કોલમ ૧૦ માં પોતાની સહી કરશે.

ફોર્મ નં. યુએલસી–૧

કલમ ૧૦(૩) અને ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસનું રજિસ્ટર

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
ક્રમ	કબજો	કેસ	કલમ	સંપા	કલમ	કબ	શેરો	સક્ષમ		

નં.	લેવાના રજિસ્ટરનો ક્રમ નં.	નંબર	૧૦(૩) હેઠળના જાહેરનામાની તારીખ	દ્દિત કરવાની જમીન ગામ /મોહલ્લો	૧૦(૫) હેઠળ નોટિસ જારી કર્યાની અને બજવણીની તારીખ	જો લીધાની તારીખ		સત્તાધિકારીની સહી		

ફોર્મ નં. યુએલસી–૨

કલમ ૧૦(૫) હેઠળ નોટિસ હુકમ

(નિર્દેશ (૩) ની કલમ (૨) જુઓ)

સક્ષમ સત્તાધિકારીની કોર્ટમાં

યુ એલ સી. ....

ના .... તારીખ.

શ્રી/શ્રીમતી ....ટી/ઓ

....

અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન એક્ટ, ૧૯૭૬ (૧૯૭૬ નો અધિનિયમ નં. ૩૩) ની કલમ ૧૦(૫) હેઠળ નિહિત સત્તાઓની રૂએ, તમને આથી જાણ કરવામાં આવે છે કે ઉત્તર પ્રદેશ ગેઝેટ તારીખ... માં પ્રસિદ્ધ કલમ ૧૦(૧) હેઠળના જાહેરનામા નં.... તારીખ... અન્વયે નીચે જણાવેલ જમીન ઉત્તર પ્રદેશ ગેઝેટ તારીખ... માં પ્રસિદ્ધ કલમ ૧૦(૩) હેઠળના જાહેરનામા નં.... તારીખ... ના પરિણામે તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને સંપૂર્ણપણે રાજ્યમાં નિહિત થઈ ગઈ છે.

તારીખ... થી અમલમાં આવે તે રીતે તમને આ હુકમ મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર ગેઝેટ તારીખ ૧૨ માર્ચ, ૧૯૭૭ માં પ્રસિદ્ધ જાહેરનામા નં. ૩૨૪/૨–૨૭–યુ.સી.૭૭ તારીખ ૯ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૭૭ હેઠળ આ વતી અધિકૃત જિલ્લાના કલેક્ટરને જમીનનો કબજો સરેન્ડર કરવાનો અથવા સોંપવાનો આથી હુકમ કરવામાં આવે છે, અન્યથા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

ખાલી જમીનનું વર્ણન

સ્થાન	ખસરા નં.	ક્ષેત્રફળ ઓળખ	શેરો
૧	૨	૩	૪

સક્ષમ સત્તાધિકારી

....

....

....

....તારીખ

નંબર

નકલ કલેક્ટરશ્રી તરફ સવિનય રવાના, એવી વિનંતી સાથે કે ઉપર વિગતવાર જણાવેલ વધારાની જમીનનો તાત્કાલિક કબજો લેવા અને તેની યોગ્ય જાળવણી માટે કૃપા કરીને કાર્યવાહી કરવામાં આવે અને ચકાસણી માટે પ્રમાણપત્રની નકલ સાથે નીચે સહી કરનારને જાણ કરવામાં આવે.

સક્ષમ સત્તાધિકારી..................

...."

૩૯. ઉપર જણાવેલ નિર્દેશો સ્પષ્ટ કરે છે કે પેટા–કલમ (૩) માત્ર કાયદેસરનો કબજો જ લે છે અને વાસ્તવિક કબજો નહીં, તેથી, જો જમીનમાલિક કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ સ્વેચ્છાએ કબજો સરેન્ડર કરતો નથી, અથવા કલમ ૧૦(૫) હેઠળ નોટિસ મળ્યા પછી કબજો સરેન્ડર કરતો નથી કે સોંપતો નથી અથવા બળના ઉપયોગ દ્વારા બેદખલ કરવામાં આવતો નથી, તો એવું કહી શકાય નહીં કે રાજ્ય સરકારે ખાલી જમીનનો કબજો લઈ લીધો છે.

૪૦. ૧૯૭૬ ના અધિર્નિયમ ૩૩ નો વ્યાપ આ કોટ સમક્ષ કેટલીક બાબતોમાં વિચારણા માટે આવ્યો હતો, અમુક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપી શકાય, ભલે સદર અધિનિયમની જોગવાઈ અને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ પર તેની અસર વિશે કોઈ વિસ્તૃત ચર્ચા થઈ ન

હોય. પંડિત મદન સ્વરૂપ શ્રોતીય પબ્લિક ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. એન્ડ અધર્સ (૨૦૦૦) ૬ એસ.સી.સી. ૩૨૫, ઘસીતેલાલ સાહુ એન્ડ અનધર વિ. કોમ્પીટન્ટ ઓથોરિટી, અંડર ધ અર્બન (સિલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન એક્ટ, ૧૯૭૬), યુ.પી. એન્ડ અનધર (૨૦૦૪) ૧૩ એસ.સી.સી. ૪૫૨, મુકર્રમ અલી ખાન વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ એન્ડ અધર્સ (૨૦૦૭) ૧૧ એસ.સી.સી. ૯૦ અને વિનાયક કાશીનાથ શિલકર વિ. ડેપ્યુટી કલેક્ટર એન્ડ કોમ્પીટન્ટ ઓથોરિટી એન્ડ અધર્સ (૨૦૧૨) ૪ એસ.સી.સી. ૭૧૮ નો સંદર્ભ આપી શકાય.

ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની અસર

૪૧. ચાલો હવે આપણે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૩) પર ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ (૧૯૯૯ નો ૧૫) ની કલમ ૩ ની અસર તપાસીએ. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ એ ૧૯૭૬ ના અધિનિયમ ૩૩ ને સ્પષ્ટપણે રદ કર્યો છે. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના હેતુઓ અને કારણો આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં પહેલેથી જ સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યા છે. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ એ, તેમ છતાં, એક બચાવ કલમ જાળવી રાખી છે. કોઈ કાયદો રદ થાય તે પહેલાં તે હેઠળ કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત થયો છે કે કોઈ જવાબદારી ઊભી થઈ છે તે પ્રશ્ન દરેક કેસમાં કાયદાના અર્થઘટન અને ચોક્કસ કેસની હકીકતો પર આધાર રાખશે.

૪૨. કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ જમીનનું માત્ર નિહિત થવું એ ૧૮.૦૩.૧૯૯૯ પહેલાં ખાલી જમીનનું સ્વૈચ્છિક સરેન્ડર થયું ન હોય ત્યાં સુધી રાજ્ય સરકારને ખાલી જમીનનો વાસ્તવિક

() કબજો મેળવવાનો કોઈ અધિકાર આપશે નહીં. રાજ્યે સ્થાપિત કરવું પડશે કે ખાલી જમીનનું સ્વૈચ્છિક સરેન્ડર થયું હતું અથવા કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ શાંતિપૂર્ણ કબજો સરેન્ડર કરવામાં આવ્યો હતો અને સોંપવામાં આવ્યો હતો અથવા કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવામાં આવ્યો હતો. આમાંની કોઈપણ પરિસ્થિતિ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળતા પર, જમીનમાલિક અથવા ધારક ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૩ ના લાભનો દાવો કરી શકે છે. રાજ્ય સરકાર આ અપીલમાં તે પરિસ્થિતિઓમાંથી કોઈપણ સ્થાપિત કરી શકી નથી અને તેથી હાઈકોર્ટે સામાવાળા ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૩ નો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે તેવું ઠેરવવામાં યોગ્ય કર્યું છે."

નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે તે કેસમાં ઠેરવ્યું હતું કે કલમ ૧૦(૩) હેઠળ જે વિચારવામાં આવ્યું છે તે માત્ર કાયદેસરનો કબજો છે અને વાસ્તવિક () કબજો નહીં. જ્યાં સુધી સ્વેચ્છાએ કબજો સરેન્ડર કરવામાં ન આવે કે સોંપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કલમ ૧૦(૩) હેઠળ જમીનનું માત્ર નિહિત થવું રાજ્યને વાસ્તવિક કબજો મેળવવાનો કોઈ અધિકાર આપશે નહીં. જો કલમ ૧૦(૫) હેઠળ કોઈ નોટિસ ન હોય અને જો શાંતિપૂર્ણ રીતે સ્વૈચ્છિક સોંપણી ન થઈ હોય, તો બળજબરીપૂર્વકનો કબજો માત્ર કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ જ લઈ શકાય છે.

આ કેસની હકીકતોમાં જ્યારે વાસ્તવિક કબજો હજુ પણ અરજદારો મૂળ જમીનમાલિકો અને અનુગામી ખરીદદારો પાસે છે, ત્યારે સ્વૈચ્છિક સોંપણીની

ગેરહાજરીમાં અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળની નોટિસના અભાવે પણ અરજદારો ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના લાભ અને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ હેઠળની બચાવ કલમના હકદાર છે.

(૨) **ગજાનન કમલ્યા પાટીલ વિ. એડિશનલ કલેક્ટર એન્ડ કોમ્પીટન્ટ ઓથોરિટી (યુએલસી) એન્ડ અધર્સ (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસ પર આધાર રાખીને ઠેરવ્યું હતું કે જો સામાવાળાઓએ શાંતિપૂર્ણ કબજો લીધો હતો તેવું દર્શાવવા માટે કશું જ ન હોય કે અપીલકર્તાઓએ સ્વેચ્છાએ કબજો આપ્યો હતો તેવું દર્શાવવા માટે કંઈ ન હોય, તો કાર્યવાહી રદબાતલ ઠરશે. ચુકાદાનો ફકરો ૧૨ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> *"૧૨. અમે, તેથી, સ્પષ્ટપણે નિર્દેશ કર્યો છે કે સત્તાવાળાઓ માટે બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાનું હંમેશા ખુલ્લું હતું અને, હકીકતમાં, યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૫) હેઠળ જારી કરાયેલ નોટિસમાં જણાવાયું હતું કે જો કબજો સરેન્ડર કરવામાં નહીં આવે, તો જરૂરી બળનો ઉપયોગ કરીને કબજો લેવામાં આવશે. બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવા માટે ચોક્કસ પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરવું પડતું હતું. સામાવાળાઓનો એવો કોઈ કેસ નથી કે આવી પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું અને બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, સામાવાળાઓએ શાંતિપૂર્ણ કબજો લીધો હતો તેવું દર્શાવવા માટે કશું જ નથી, કે અપીલકર્તાઓએ સ્વેચ્છાએ કબજો આપ્યો હતો તેવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી. હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે અધિનિયમ રદ થવાના અમલ પૂર્વે*

સામાવાળાઓ દ્વારા માત્ર કાયદેસરનો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો અને વાસ્તવિક કબજો લેવામાં આવ્યો ન હતો. એમ.એમ.એફ.ડી.એ. ની તરફેણમાં કબજા પહોંચના અમલ પહેલાં અપીલકર્તાઓ પાસેથી વાસ્તવિક કબજો લેવામાં આવ્યો હતો તેવું દર્શાવવા માટે કશું ન હોવાથી, તે પ્રશ્નવાળી જમીનો પોતાની પાસે રાખી શકે નહીં, જે કાયદેસર રીતે અપીલકર્તાઓની માલિકીની અને કબજા હેઠળની છે. પરિણામે, અમે આ અપીલ ગ્રાહ્ય રાખવા અને તારીખ ૧૭.૦૨.૨૦૦૫ ની નોટિસ તથા યુ.એલ.સી. એક્ટ રદ થવાને ધ્યાનમાં રાખીને તેમાં લેવાયેલી અનુગામી કાર્યવાહી રદ કરવા તરફ પ્રેરાઈએ છીએ. ઉપરોક્ત તર્ક અન્ય અપીલોના સંબંધમાં પણ લાગુ પડશે અને અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ શરૂ કરાયેલી તમામ કાર્યવાહી, તેથી, રદબાતલ ઠરશે."

(iii)**સ્ટેટ ઓફ આસામ વિ. ભાસ્કર જ્યોતિ શર્મા એન્ડ અધર્સ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં,** સુપ્રીમ કોર્ટે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને અને હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા નિર્ણયનો સંદર્ભ આપીને હરિ રામના અભિપ્રાયની પુષ્ટિ કરી હતી. આ ચુકાદાની આ કોર્ટના અનુગામી નિર્ણયમાં વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી છે જેનો હું પાછળથી સંદર્ભ લઈશ.

(૪) **કે.જી. ત્રિપાઠી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત** (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, આ કોર્ટે કંઈક અંશે સમાન મુદ્દા પર વિચારણા કરી હતી અને ઠેરવ્યું હતું કે રુલ ૫ ના બિન–પાલનને કારણે અને જ્યારે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો હોય, ત્યારે જો પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં ન આવ્યો હોય અને કોઈ સ્વૈચ્છિક

સોંપણી ન થઈ હોય, તો સરકારનું માત્ર એવું કહેવું કે તેઓએ કબજો લઈ લીધો છે તે સ્વીકારી શકાય નહીં. અન્યથા પણ, એકવાર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળની ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હોય, ત્યારે આવા કબજાને કાયદેસર અને માન્ય ગણી શકાય નહીં, જેના સુસંગત ફકરાઓ આ મુજબ વંચાય છે:

> *"૨૩. અર્બન લેન્ડ (સિલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન) રુલ્સ, ૧૯૭૬ ના રુલ ૫ ની જોગવાઈઓ જણાવે છે,*
>
> > *'૫. ખાલી જમીનો અંગેના ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટમાં સમાવિષ્ટ કરવાની વિગતો અને તેની બજવણીની રીત. (૧) કલમ ૮ ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ તૈયાર કરાયેલા દરેક ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટમાં ફોર્મ ૩ માં નિર્દિષ્ટ કરેલી વિગતો સમાવિષ્ટ રહેશે. (૨) (એ) ડ્રાફ્ટ સ્ટેટમેન્ટ, કલમ ૮ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ સંદર્ભિત નોટિસ સાથે (૧) ખાલી જમીનો ધારણ કરનાર પર, અને (૨) જ્યાં સુધી જાણી શકાયું હોય ત્યાં સુધી અન્ય તમામ વ્યક્તિઓ પર, કે જેઓ ખાલી જમીનોની માલિકી, અથવા કબજો, અથવા બંનેમાં કોઈપણ દાવો કે હિત ધરાવતા હોય, અથવા ધરાવવાની સંભાવના હોય, તેમને સંબંધિત વ્યક્તિને સંબોધીને રજિસ્ટર્ડ પોસ્ટ દ્વારા મોકલીને બજાવવામાં આવશે –*

બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સદર અધિનિયમ હેઠળ તેને વધારાની જમીન તરીકે જાહેર કરી શકાય તે પહેલાં નોટિસ બજાવવી આવશ્યક છે.

૨૪. ફરીથી ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓનું ઝીણવટભર્યું પરીક્ષણ જરૂરી છે. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ની જોગવાઈઓ જણાવે છે,

'૪. કાનૂની કાર્યવાહીઓ શમી જવી – કોઈપણ કોર્ટ, ટ્રિબ્યુનલ અથવા કોઈપણ સત્તાધિકારી સમક્ષ આ અધિનિયમના પ્રારંભની તુરંત પહેલાં પેન્ડિંગ મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરાયેલા અથવા કરાયાનું મનાતા કોઈપણ હુકમ સંબંધિત તમામ કાર્યવાહીઓ શમી જશે:

પરંતુ શરત એ છે કે આ કલમ મુખ્ય અધિનિયમની કલમ ૧૧, ૧૨, ૧૩ અને ૧૪ સંબંધિત કાર્યવાહીઓને લાગુ પડશે નહીં જ્યાં સુધી આવી કાર્યવાહીઓ એવી જમીન સાથે સંબંધિત હોય જેનો કબજો રાજ્ય સરકાર અથવા આ વતી રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સંભાળી લેવામાં આવ્યો હોય.'

આમ, તે સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે જ્યારે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો ત્યારે કાર્યવાહીઓ શમી જશે.

૨૫. તેથી, મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે જ્યારે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો,

(એ) શું વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો હતો કે નહીં,

(બી) શું મુકદ્દમો કે કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી, અને

(સી) શું કબજો લેતા પહેલા તમામ વારસદારોને કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળ જરૂરી નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી? જેમ ઉપર જણાવ્યું છે તેમ, સ્વીકૃતપણે, તમામ વારસદારોને નોટિસ બજાવવામાં આવી નથી. વધુમાં, કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ પણ તમામ વારસદારોને બજાવવામાં આવી નથી. તેથી, શું વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો કાયદેસર અને માન્ય રીતે લેવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય?

૨૬. બળવંત નારાયણ ભાગડે વિ. એમ.ડી. ભાગવત, (૧૯૭૬) ૧ એસ.સી.સી. ૭૦૦ માં રિપોર્ટ થયેલ કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો ઉપયોગી સંદર્ભ લઈ શકાય, જેમાં નીચે મુજબના અવલોકનો કરવામાં આવ્યા છે,

> અમારું માનવું છે કે એ જણાવવું પૂરતું છે કે જ્યારે સરકાર લેન્ડ એક્વિઝિશન એક્ટ, ૧૮૯૪ હેઠળ તેના દ્વારા સંપાદિત જમીનનો કબજો લેવા આગળ વધે છે, ત્યારે તેણે જમીનનો વાસ્તવિક કબજો લેવો જ જોઈએ, કારણ કે જમીનમાંના તમામ હિતો તેના દ્વારા સંપાદિત કરવાના છે. ધી કોડ ઓફ સિવિલ પ્રોસિજર હેઠળના ન્યાયિક નિર્ણયો

દ્વારા સમજવામાં આવેલા અર્થમાં 'પ્રતીકાત્મક' (symbolical) કબજો લેવાનો કોઈ પ્રશ્ન હોઈ શકે નહીં. કે માત્ર કાગળ પરનો કબજો પૂરતો ગણાશે નહીં. સરકારમાં જમીન નિહિત થવાની આવશ્યક શરત તરીકે સદર અધિનિયમ જે વિચારે છે તે જમીનનો વાસ્તવિક કબજો લેવો તે છે. આવો કબજો કેવી રીતે લઈ શકાય તે જમીનની પ્રકૃતિ પર આધાર રાખશે. જમીનની પ્રકૃતિ જે રીતે સ્વીકારે તે રીતે આવો કબજો લેવો પડશે. જમીનનો કબજો લેવાની રચના કરવા માટે કયું કૃત્ય પૂરતું ગણાશે તે નિર્ધારિત કરતો કોઈ જડબેસલાક નિયમ હોઈ શકે નહીં.......'

૨૭. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય કે નહીં તે મુખ્ય પ્રશ્ન વિચારવાનો રહે છે. રજૂઆતો અને રેકોર્ડ ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓની પૃષ્ઠભૂમિમાં વિચારવાના રહે છે જેની સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ચર્ચા અને અર્થઘટન પણ કરવામાં આવ્યું છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે આ ચુકાદામાં લેન્ડ એક્વિઝિશન એક્ટ તેમજ યુ.એલ.સી. એક્ટ બંને હેઠળની માની લીધેલી જોગવાઈઓની પૂર્વધારણાના આધારે સરકારમાં જમીન નિહિત થવાના પાસાઓનો વિસ્તૃત સંદર્ભ આપ્યો છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે, "નિહિત કરવું"/"નિહિત થયેલ" માં "કબજાની તબદીલી" નો સમાવેશ થઈ પણ શકે અને ન પણ થઈ શકે, જેનો અર્થ તે કયા સંદર્ભમાં મૂકવામાં આવ્યો છે તેના પર અને વિવિધ અન્ય સંબંધિત જોગવાઈઓના અર્થઘટન પર આધાર રાખે છે.'

૨૮. તેથી, યુ.એલ.સી. એક્ટની જોગવાઈઓના બળે અગાઉ જ સરકારમાં જમીન નિહિત થઈ ગઈ હોવા અંગે વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી વ્યાસ દ્વારા ખૂબ ભારપૂર્વક કરાયેલી રજૂઆતો ગેરસમજભરી છે. કાયદાના ઉદ્દેશ્ય માટે જમીન નિહિત કરવાની જોગવાઈ કરતા કાયદાની જોગવાઈઓ સાથે તેને વિચારવું જરૂરી છે. જો કે, વર્તમાન કેસમાં જે મુદ્દા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂર છે તે જમીનનું નિહિત થવું નથી, પરંતુ ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની અસર છે જે ૧૯૯૯ માં અમલમાં આવ્યો હતો જેનું સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદામાં વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવા અંગે અનુસરવાની પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં પાછળથી અર્થઘટન અને વિચારણા કરવામાં આવી છે. આ ચુકાદામાં તેણે યુ.એલ.સી. એક્ટના હેતુ માટે પ્રવર્તતી પરિસ્થિતિ અને જ્યારે સરકાર દ્વારા વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવાયો હોય તેના સંદર્ભમાં ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ દ્વારા સદર અધિનિયમ રદ કરવામાં આવ્યો ત્યારે પ્રવર્તતી પરિસ્થિતિનો વિચાર કર્યો છે. વધુમાં, પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી કાયદેસર અને માન્ય રીતે વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો છે કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે, એટલે કે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળ નોટિસ બજાવવામાં આવી છે કે નહીં તે બાબત સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વિચારવામાં આવી છે અને અર્થઘટન કરવામાં આવી છે, જેને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.

૨૯. તેથી, મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ બીબાંઢાળ ફોર્મ્યુલા હોઈ શકે નહીં કારણ કે તે આપેલ કેસની હકીકતો અને

સંજોગો પર આધાર રાખે છે અને સામાન્ય રીતે જે માપદંડ અપનાવવો જરૂરી છે તે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ દ્વારા પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે. બાંદા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. મોતી લાલ અગ્રવાલ, (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૩૯૪ માં રિપોર્ટ થયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાં, લેન્ડ એક્વિઝિશન એક્ટ હેઠળના કેસનો સંદર્ભ આપીને, કબજો લેવાનું સૂચવતા માપદંડો કયા હોઈ શકે તેની ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને રઘબીર સિંઘ સેહરાવત (ઉપર મુજબ) અને રિતેશ તિવારી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અનુગામી ચુકાદામાં પણ તેનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

૩૦. તેથી, મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું વર્તમાન કેસમાં વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો છે. જમીન સંપૂર્ણપણે નિહિત થવાના પાસાનો સંદર્ભ આપતી વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી વ્યાસની રજૂઆતો, તેથી, વૈધાનિક જોગવાઈના પ્રકાશમાં સરળતાથી સ્વીકારી શકાય નહીં. વર્તમાન કેસમાં વાસ્તવિક વિવાદ જેના પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂર છે તે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ હેઠળના લાભ અથવા ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના કારણે ઉદ્ભવેલી પરિસ્થિતિ અંગેનો છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કાયદાના અમલ દ્વારા વૈધાનિક જોગવાઈઓ મુજબ એકવાર જમીન વધારાની જાહેર થાય તે સરકારમાં નિહિત થઈ શકે છે. જો કે, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવેલા કારણોસર જ્યારે સદર અધિનિયમ રદ કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે કાયદાના અમલના સમયગાળા દરમિયાનની અને ત્યાર પછી જ્યારે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ લાવવામાં આવ્યો ત્યારની પરિસ્થિતિ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અનુગામી રીતે

વિચારવામાં આવી છે અને અર્થઘટન કરવામાં આવી છે, જેમાં આપેલ કેસમાં વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજાના આધારે સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે.

૩૧. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓ સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યાં સુધી પેન્ડિંગ રહેલી કાર્યવાહીઓનો સંબંધ છે તે શમી જશે અને જ્યાં વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો નથી, ત્યાં કાર્યવાહીઓ શમી જશે. ફરીથી, તેથી, વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો છે કે નહીં તે અનુસરવાની પ્રક્રિયા પર આધાર રાખશે જે આવા ઘણા કેસોમાં વિષય–વસ્તુ પણ છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ની જોગવાઈઓ કાનૂની કાર્યવાહી શમી જવાની જોગવાઈ કરે છે અને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ની શરત સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં સુધી આવી કાર્યવાહી પ્રશ્નવાળી જમીન સંબંધિત હોય કે જ્યાં કબજો લઈ લેવામાં આવ્યો હોય ત્યાં તે લાગુ પડશે નહીં અને કાનૂની કાર્યવાહી શમી જવા અંગેની કલમ ૪ હેઠળનો લાભ ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં. આમ, જ્યાં ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં સરકાર દ્વારા આખરી રીતે વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લઈ લેવામાં આવ્યો હોય, તેવી વ્યક્તિઓને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ નો લાભ મળશે નહીં. બીજી બાજુ, જ્યાં કાનૂની કાર્યવાહી પેન્ડિંગ છે તે શમી જશે, એટલે કે, જ્યાં આખરી રીતે કબજો લેવામાં આવ્યો નથી અને જ્યાં કાર્યવાહી હજુ પણ પેન્ડિંગ છે, તે શમી જશે અને વ્યક્તિઓને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ નો લાભ મળશે.

૩૨. તેથી વર્તમાન કેસના હેતુઓ માટે, જ્યારે કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ સહિત તમામ વારસદારોને નોટિસ બજાવવામાં આવી નથી ત્યારે શું સામાવાળા સત્તાધિકારી દ્વારા લેવાયેલો કબજો કાયદેસર અને માન્ય ગણી શકાય? ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોનો સંદર્ભ લેતાં, માત્ર કાગળ પરનો કબજો પૂરતો રહેશે નહીં. જે વિચારવાની જરૂર છે તે એ છે કે વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો છે કે નહીં. ફરીથી, તે હેતુ માટે, સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત ફરજિયાત જરૂરિયાત પૂર્ણ થઈ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.

૩૩. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો ફકરા ૩૧ માં કલમ ૧૦(૩) હેઠળની નોટિસનો સંદર્ભ આપીને કબજાના સ્વૈચ્છિક સરેન્ડરનો સંદર્ભ આપે છે. તેવી જ રીતે, તે ફકરા ૩૪ અને ૩૫ માં જણાવ્યા મુજબ કલમ ૧૦(૫) હેઠળ શાંતિપૂર્ણ કબજાનો સંદર્ભ આપે છે. તે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળની નોટિસનો સંદર્ભ આપીને ફકરા ૩૬ માં બળજબરીપૂર્વકના કબજાનો સંદર્ભ આપે છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે યુ.એલ.સી. એક્ટની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપીને સદર અધિનિયમની વૈધાનિક જોગવાઈઓના અનુસંધાને જમીન નિહિત થવા અંગેની દલીલોનું વિસ્તૃત અવલોકન અને વિચારણા કરી છે. વધુમાં, કલમ ૧૦(૩) ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપીને અવલોકનો કરવામાં આવ્યા છે અને ત્યાર પછી તેણે કલમ ૧૦(૫) હેઠળ જોગવાઈ કરાયેલ શાંતિપૂર્ણ કબજા અને સદર અધિનિયમની કલમ

૧૦(૬) હેઠળ બળજબરીપૂર્વકના કબજાનો સંદર્ભ આપ્યો છે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે,

> '...આ કાયદાનો હેતુ ખાલી જમીન પર સિલિંગ લાદવાનો છે, સિલિંગ મર્યાદાથી વધુ જમીનનું સંપાદન કરવાનો છે જેથી આવી જમીનો પરના બાંધકામનું નિયમન કરી શકાય, થોડી વ્યક્તિઓના હાથમાં શહેરી જમીનોનું કેન્દ્રીકરણ અટકાવી શકાય, જેથી સમાન વિતરણ લાવી શકાય. તે ઉદ્દેશ્ય સિદ્ધ કરવા માટે, સંપાદન અને નિહિત કરવા માટે વિવિધ પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરવું પડે છે. જ્યારે આપણે ઉપરોક્ત પરિપ્રેક્ષ્યમાં તે શબ્દો અને કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) અને (૬) જેવી અનુગામી જોગવાઈઓ જોઈએ છીએ, ત્યારે "સંપાદિત" અને "નિહિત" શબ્દોના અલગ અર્થ અને વિષયવસ્તુ છે. કલમ ૧૦(૩) હેઠળ, જે નિહિત થાય છે તે કાયદેસરનો કબજો છે વાસ્તવિક કબજો નહીં, એક કરતાં વધુ કારણોસર કારણ કે આપણે વૈધાનિક પૂર્વધારણા પર આ પદનું પરીક્ષણ કરી રહ્યા છીએ અને આવી પૂર્વધારણા કાયદાકીય હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે જરૂરી હોય તેટલી હદ સુધી જ લઈ જઈ શકાય છે....'

> 'કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) અને (૬) હેઠળ નોટિસ આપવાની જરૂરિયાત ફરજિયાત છે. જો કે તેમાં "કરી શકશે" શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો છે, છતાં બંને પેટા-કલમોમાં "કરી શકશે" શબ્દને "કરશે જ" તરીકે સમજવો પડશે કારણ કે કાયદાનો અમલ કરવાનું કામ સોંપવામાં આવેલી કોર્ટે એ નક્કી કરવાની જરૂર છે કે કાયદા ઘડનારાઓએ આ

જરૂરિયાતનો અમલ કરવામાં નિષ્ફળતાથી કેવા પરિણામો લાવવાનો આશય રાખ્યો હતો. કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) અથવા પેટા–કલમ (૬) હેઠળ નોટિસ જારી ન કરવાની અસર એ છે કે તેના પરિણામે જમીનધારક નોટિસ વિના બેદખલ થઈ શકે છે, તેથી, "કરી શકશે" શબ્દને "કરશે જ" તરીકે વાંચવો પડશે.'

વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે,

'ઉપર જણાવેલ નિર્દેશો સ્પષ્ટ કરે છે કે પેટા–કલમ (૩) માત્ર કાયદેસરનો કબજો જ લે છે અને વાસ્તવિક કબજો નહીં, તેથી, જો જમીનમાલિક કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ સ્વેચ્છાએ કબજો સરેન્ડર કરતો નથી, અથવા કલમ ૧૦(૫) હેઠળ નોટિસ મળ્યા પછી કબજો સરેન્ડર કરતો નથી કે સોંપતો નથી અથવા બળના ઉપયોગ દ્વારા બેદખલ કરવામાં આવતો નથી, તો એવું કહી શકાય નહીં કે રાજ્ય સરકારે ખાલી જમીનનો કબજો લઈ લીધો છે.' (ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

તેથી એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે

'આમાંની કોઈપણ પરિસ્થિતિ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળતા પર, જમીનમાલિક અથવા ધારક ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ના લાભનો દાવો કરી શકે છે.'

૩૪. વધુમાં, ગજાનન કમલ્યા પાટીલ વિ. એડિશનલ કલેક્ટર એન્ડ કોમ્પીટન્ટ ઓથોરિટી અને અન્ય, ૨૦૧૪ (૨) સ્કેલ ૨૮૬ માં રિપોર્ટ થયેલ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના અન્ય એક ચુકાદામાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે માલિક દ્વારા ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ હેઠળના લાભના દાવાના સંબંધમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળ અનુસરવાની પ્રક્રિયા અંગેના એ જ મુદ્દા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે. મુદ્દો એ હતો કે કબજો સોંપવામાં આવ્યો છે કે નહીં. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે એ જ મુદ્દા પર અને સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના અગાઉના ચુકાદા તેમજ રિતેશ તિવારી (ઉપર મુજબ) ના કેસના ચુકાદા પર ચર્ચા કરતાં સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું છે કે શાંતિપૂર્ણ કબજો સ્વેચ્છાએ સોંપવા અંગેની કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં જ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૬) હેઠળ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાનો આશરો લઈ શકાય છે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે,

> 'જો કબજો સરેન્ડર કરવામાં ન આવ્યો હોય, તો જરૂરી બળના ઉપયોગ દ્વારા કબજો લેવામાં આવશે. બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવા માટે ચોક્કસ પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું પડશે.'

૩૫. રઘબીર સિંઘ સેહરાવત (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો પણ ઉપયોગી સંદર્ભ લઈ શકાય જ્યાં અવલોકનો કરવામાં આવ્યા છે. રિતેશ તિવારી અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે યુ.એલ.સી.

એક્ટ સહિતના જમીન કાયદાઓ પર વિચારણા કરતી વખતે અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગ અને ન્યાયપૂર્ણ હકુમત અંગે અવલોકનો કર્યા છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન સંજોગોમાં વાસ્તવિક કબજો સંભાળવા અંગે અવલોકનો કર્યા છે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે,

> '૧૫. શ્રી જયંત ભૂષણ દ્વારા અમુક હદ સુધી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોમાં અમને સંપૂર્ણ વજૂદ જણાય છે, અને ઠેરવીએ છીએ કે ૧૯૭૬ ના અધિનિયમ હેઠળ કોઈપણ કોર્ટ/સત્તાધિકારી સમક્ષ પેન્ડિંગ તમામ કાર્યવાહીઓ, ૧૯૯૯ નો અધિનિયમ અમલમાં આવતાં આપોઆપ શમી ગઈ હતી, શરત માત્ર એ કે ચોક્કસ કેસમાં સંકળાયેલી જમીનનો કબજો રાજ્ય દ્વારા લેવામાં આવ્યો ન હોવો જોઈએ. આવો મત પંડિત મદન સ્વરૂપ શ્રોતીય પબ્લિક ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૨૦૦૦) ૬ એસ.સી.સી. ૩૨૫], ઘસીતેલાલ સાહુ વિ. કોમ્પીટન્ટ ઓથોરિટી [(૨૦૦૪) ૧૩ એસ.સી.સી. ૪૫૨], મુકર્રમ અલી ખાન વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૨૦૦૭) ૧૧ એસ.સી.સી. ૯૦] અને સુલોચના ચંદ્રકાંત ગલંદે વિ. પુણે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન [(૨૦૧૦) ૮ એસ.સી.સી. ૪૬૭] માં આ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદા સાથે સુસંગત છે.'

આ ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની જોગવાઈઓ અંગેની અસરો ધ્યાનમાં લીધી છે અને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે,

'બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તા વિવેકાધીન અને દેખરેખ પ્રકૃતિની છે....... રિટ હકુમતમાં અસાધારણ સત્તા કાયદાની માત્ર એવી ભૂલો સુધારવા માટે અસ્તિત્વ ધરાવતી નથી જેનાથી કોઈ મોટો અન્યાય થતો ન હોય. રિટ માત્ર ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં અથવા જ્યાં કાયદાનું ઘોર ઉલ્લંઘન થયું હોય તેવા કિસ્સામાં જ નહીં પરંતુ ન્યાયને આગળ ધપાવવા માટે અને તેને અવરોધવા માટે નહીં જારી કરી શકાય છે. બંધારણ અસાધારણ હકુમતની સત્તા પર કોઈ નિયંત્રણ મૂકતું નથી પરંતુ તે કોર્ટની વિવેકબુદ્ધિ પર છોડે છે....'

૩૬. આ બાબતમાં સંકળાયેલા વિવાદનું બીજું પાસું આવા કેસોમાં અપનાવવામાં આવતો અભિગમ છે. તે સુવિદિત છે કે મિલકત અથવા જમીન સંબંધિત કાયદાઓને માલિકી હક છીનવી લેતા કાયદા તરીકે ગણવામાં આવે છે અને તેથી તેને ચુસ્તપણે વિચારવા અને અર્થઘટન કરવા જરૂરી છે. જમીન સુધારણા સંબંધિત આવા કાયદાઓનું નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અર્થઘટન અને વિચારણા કરવામાં આવી છે અને તે સુવિદિત છે કે આવો માલિકી હક છીનવી લેતો કાયદો જો સામાજિક જાહેર હિત હાંસલ કરવાનો આશય ધરાવતો હોય તો પણ તેનું ચુસ્તપણે અર્થઘટન કરવું પડશે કેમ કે તે પોતાની મિલકત ધરાવવાના માલિકના અધિકાર સાથે સંબંધ ધરાવે છે. તેથી, મિલકત અંગેના વ્યક્તિગત નાગરિકના અધિકાર, ભલે તે મૂળભૂત અધિકાર ન હોય, અને સમાજની સામૂહિક જરૂરિયાતો જેના માટે સામાજિક કાયદા તરીકે આવા કાયદાઓ બનાવવામાં આવે છે તે વચ્ચે

સંતુલન જાળવવું પડશે. એ પણ સુસ્થાપિત છે કે જો વૈધાનિક સત્તાધિકારીએ કોઈ ચોક્કસ રીતે કોઈ કાર્ય કરવાનું જરૂરી હોય તો તે કાર્ય તે જ રીતે થવું જોઈએ જેમ ભાવનગર યુનિવર્સિટી વિ. પાલિતાણા સુગર મિલ (પ્રા.) લિમિટેડ, (૨૦૦૩) ૨ એસ.સી.સી. ૧૧૧ ના ચુકાદામાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે.

૩૭. તેથી, સ્વીકૃતપણે, તમામ વારસદારો પર કલમ ૧૦(૫) હેઠળ નોટિસ બજાવવામાં આવી ન હોવાથી તેમજ કલમ ૧૦(૬) હેઠળ કોઈ પણ નોટિસ બિલકુલ બજાવવામાં આવી ન હોવાથી, વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજા અંગેનો દાવો સહેલાઈથી સ્વીકારી શકાય નહીં. વધુમાં, કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં તેને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે જ્યાં મૂળ માલિકના વારસદારો તરીકે અરજદારોએ દાવો કર્યો છે કે તે મુકદ્દમામાં અટવાયેલી હતી જ્યારે તેઓએ પોતે અતિક્રમણ દૂર કરીને કબજો મેળવવા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો અને અમલીકરણની કાર્યવાહીમાં વર્ષ ૨૦૦૭ માં કબજો પુનઃ પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આવા મુકદ્દમા પેન્ડિંગ હોવા દરમિયાન સરકારનું કબજો લઈ લીધાનું કહેવું સ્વીકારી શકાય નહીં. જો કે વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ દ્વારા એવો નબળો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે કોઈ ચોક્કસ સર્વે નં. ૩૬૨ માટે માત્ર થોડા ઝૂંપડા હતા અને બાકીની જમીન ખુલ્લી અને ખાલી હતી અને તેથી કબજો લેવામાં આવ્યો છે તે ગેરસમજભર્યું છે.

૩૮. આ તબક્કે જે રીતે કબજાનો દાવો કરવામાં આવ્યો છે તે પણ નોંધવું જરૂરી છે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી પટેલે રેકોર્ડ પર રજૂ કરાયેલા એનેક્ષર આર-૨૦ વાળા પંચનામાનો નિર્દેશ કર્યો છે જે તારીખ

૧૦.૦૧.૧૯૯૨ ના રોજ બે પંચોની હાજરીમાં કબજો લેવાનો સંદર્ભ આપે છે. જો કે, બંને પંચ સાક્ષીઓના સોગંદનામા પણ એનેક્ષર એક્સ-૦ અને એક્સ-૧ પર તેઓ દ્વારા નોટરાઈઝ કરાયેલી સહીઓ સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યા છે અને તેમાં જણાવાયું છે કે તેઓ ક્યારેય પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો લેવા માટે કોઈ અધિકારી સાથે ગયા નથી અને તેઓ જાણતા નથી. એવું જણાવાયું છે કે જ્યારે તેઓ કોઈ કામ માટે સરખેજ ગ્રામ પંચાયતની મુલાકાતે ગયા હતા ત્યારે તેઓએ પંચનામા પર સહી કરી હતી. આ બાબત જ સૂચવે છે કે પંચનામું સાચું નથી અને તેથી પંચનામું કર્યા પછી કબજો સંભાળવાનો દાવો કોઈપણ આધાર વગરનો છે. ઉપરોક્ત રેકોર્ડને ધ્યાનમાં રાખીને, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં જ કબજો લઈ લીધો હોવા અંગે સરકારનું કહેવું તદ્દન ગેરસમજભર્યું છે અને તેથી સ્વીકારી શકાય નહીં.

૩૯. બાબતના કોઈપણ પરિપ્રેક્ષ્યમાં, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, કલમ ૧૦(૫) અને ૧૦(૬) હેઠળ નોટિસ બજવણીની જરૂરિયાત વાળી ફરજિયાત પ્રક્રિયા અને જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, કબજો લેવાને કાયદેસર અને માન્ય ગણી શકાય નહીં. તેથી, જવાબના સોગંદનામામાં દાવો કર્યા મુજબ સરકાર દ્વારા વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લેવામાં આવ્યો હતો તેમ કહી શકાય નહીં. તેથી, વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો લઈ લીધો હોવા અંગે અને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓ આકર્ષાશે નહીં તે અંગે વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સ્વીકારી શકાય નહીં."

(v) ***પૂંજીબેન રણછોડજી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (ઉપર મુજબ)*** ના કેસમાં અને ***પરશોત્તમભાઈ ચુનીભાઈ પટેલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (ઉપર મુજબ)*** ના કેસમાં તેમજ ***મમતાબેન તે નરોત્તમ ચંદુલાલ ઝવેરી ની પુત્રી વિ. અર્બન લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ એન્ડ એક્સ-ઓફિશિયો સેક્રેટરી (ઉપર મુજબ)*** ના કેસમાં પણ આવો જ અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો છે.

(vi) **મણીલાલ દામોદર જોશી સીન્સ ડિસીઝડ થ્રુ લીગલ હાયર્સ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં, આ **કોર્ટે હરિ રામ (ઉપર મુજબ**) અને **ભાસ્કર જ્યોતિ (ઉપર મુજબ)** ની વિસ્તૃત વિચારણા કરી હતી. તે કેસમાં પણ વર્તમાન કેસની જેમ જ્યારે કુટુંબના તમામ સભ્યો પર કોઈ નોટિસ બજાવવામાં આવી ન હતી અને કલમ ૧૦(૫) હેઠળની નોટિસ પણ બજાવવામાં આવી ન હતી, ત્યારે અરજદારોની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૩ અને ૪ ના અનુસંધાને કાનૂની કાર્યવાહી શમી જવાના સંદર્ભમાં આ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

> *"૩૨. આમ, ઉપરોક્ત નિર્ણયના સિદ્ધાંત સાથે ચુસ્ત અર્થઘટનનો સિદ્ધાંત લાગુ કરતાં, સત્તાવાળાઓએ વૈધાનિક જોગવાઈઓ અનુસાર સખત રીતે કાર્ય કરવું જરૂરી છે. આમ, જ્યારે કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) સદર પેટા-કલમ હેઠળના હુકમની નોટિસ કબજામાં રહેલી વ્યક્તિને આપવાનું ફરજિયાત બનાવે છે, ત્યારે તેનું સાચા અર્થ અને ભાવનાથી પાલન કરવું જરૂરી છે. સંકળાયેલા*

અધિકારોની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતાં, નોટિસની બજવણી વિના માત્ર જારી કરવી એ કાયદાની જોગવાઈઓનું યોગ્ય પાલન ગણી શકાય નહીં. તે ઉપરાંત, કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૬) ની જોગવાઈઓનો આશરો ત્યારે જ લઈ શકાય જો વ્યક્તિ નોટિસ બજવણીના ત્રીસ દિવસની મુદતની અંદર તેની પેટા-કલમ (૫) હેઠળના હુકમનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય. આથી, નોટિસ બજવણીની તારીખથી ત્રીસ દિવસનો સમયગાળો વીતી ગયો ન હોય ત્યાં સુધી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૬) હેઠળ કબજો લઈ શકાતો નથી. કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૫) હેઠળ નોટિસની બજવણીના અભાવે, ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની ગણતરી કરવા માટે કોઈ પ્રારંભિક બિંદુ રહેશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો સમય શરૂ થશે નહીં, તેથી સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૬) હેઠળ કબજો લેવાનો પ્રશ્ન બિલકુલ ઉપસ્થિત થશે નહીં."

હરિ રામ (ઉપરોક્ત) અને **ભાસ્કર જ્યોતિના (ઉપરોક્ત)** ના સુસંગત ફકરાઓ પુનઃ રજૂ કરતાં આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી રાજ્ય સચોટ પુરાવા દ્વારા સમગ્ર જમીનનો વાસ્તવિક કબજો લેવામાં આવ્યો હતો તે સ્થાપિત કરવામાં સક્ષમ ન બને ત્યાં સુધી માત્ર કાગળ પરનો કબજો સરકારને બચાવી શકશે નહીં.

(૭) વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં પણ ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ પરથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે એ છે કે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૮(૩) અને ૧૦(૫) ની જોગવાઈઓનું સ્વીકૃત બિન-પાલન થયેલું છે. કલમ ૧૦(૫) હેઠળ માત્ર

એક પંચનામા સિવાય અને તે પણ કુટુંબના સભ્યો પૈકીના માત્ર એક વ્યક્તિના સંદર્ભમાં હોવા સિવાય કોઈ સચોટ પુરાવો નથી. અરજદારો વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજામાં હોવાનું હકારાત્મક કથન છે. એકવાર તેઓએ અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ ની કલમ ૧૦(૫) હેઠળ સ્વેચ્છાએ કબજો સોંપ્યો ન હોય, અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૬) હેઠળની પ્રક્રિયાને અનુસરીને કોઈપણ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવામાં આવ્યો ન હોવાના અભાવે તથા તે દરમિયાન ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો હોવાથી, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારો ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના લાભો મેળવવા માટે હકદાર છે અને અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળની કાર્યવાહી શમી જાય છે તથા ખરીદદારો તેમની જમીનનો કબજો ચાલુ રાખવા માટે એવી રીતે હકદાર છે જાણે કે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળ કાર્યવાહી ક્યારેય શરૂ જ કરવામાં આવી ન હતી.

૧૨. સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ થતાં કાર્યવાહી શમી જાય છે તે બાબતમાં પણ કોઈ પ્રકારની શંકા નથી. એકવાર ટ્રિબ્યુનલે તેના તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોના કેસમાં કાર્યવાહી રિમાન્ડ કરી, ત્યારે મૂળ માલિકો માટે પણ સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ થઈ ગયો હતો અને એકવાર તે રદ થઈ ગયો અને ધ

રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો, ત્યારે આવા હુકમનો લાભ બંને અરજદારોને મળશે. આ કોર્ટના ***રાજેશકુમાર ભીખાભાઈ પટેલ, (૨૦૦૧) ૩ જી.એલ.આર. ૨૫૨૦*** ના કેસના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને આ સ્થિતિ છે. ચુકાદાનો ફકરો ૧૬ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> *"૧૬. જ્યાં સુધી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૩૩૪/૧૯૯૯ નો સંબંધ છે, અગાઉની ચર્ચાઓ અને ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, તે ગ્રાહ્ય રાખવી પડશે. અગાઉ નિર્દેશ કર્યા મુજબ, ટ્રિબ્યુનલનો હુકમ તારીખ ૧૦.૧૨.૧૯૯૮ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. રાજેશભાઈ અને મનોજભાઈને સુનાવણીની અને પુરાવા રજૂ કરવાની તક આપ્યા પછી નવેસરથી વિચારણા માટે મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૧૦.૧૨.૧૯૯૮ ના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને સક્ષમ સત્તાધિકારીએ કોઈ પગલાં લીધાં ન હતા. તે દરમિયાન, ૧૯૯૯ ના વટહુકમ દ્વારા અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ રદ કરવામાં આવ્યો હતો. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને, કોઈપણ કોર્ટ, ટ્રિબ્યુનલ અથવા કોઈપણ સત્તાધિકારી સમક્ષ આ વટહુકમના પ્રારંભની તુરંત પહેલાં પેન્ડિંગ મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરાયેલા અથવા કરાયાનું મનાતા કોઈપણ હુકમ સંબંધિત તમામ કાર્યવાહીઓ શમી જશે. શમી જવાની અસર એ થશે કે, ટ્રિબ્યુનલના રિમાન્ડ હુકમના પરિણામે સક્ષમ સત્તાધિકારીએ કોઈ પગલાં ન લીધા હોવાથી, તમામ કાર્યવાહી શમી જશે. સક્ષમ સત્તાધિકારીનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવ્યો*

હોવાથી અને મામલો રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, એવું માનવામાં આવશે કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નવી કાર્યવાહી હાથ ધરવાની જરૂર હતી, અને જો રાજ્ય સરકાર દ્વારા જયાબેન પાસેથી તે પહેલાં કબજો લેવામાં આવ્યો હોય તો પણ તેનું કોઈ મહત્વ નથી. જો કે શ્રી જોશીએ એવી દલીલ કરી છે કે કબજો લેવામાં આવ્યો હતો અને ગરીબ વર્ગના ૨૨ વ્યક્તિઓને વધારાની જમીન ફાળવવામાં આવી હોવાથી ત્રાહિત પક્ષકારનું હિત નિર્માણ થયું છે, અને તે વ્યક્તિઓને પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા ન હોવાથી, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૩૩૪/૧૯૯૯ ના અરજદારો કોઈપણ દાદ માટે હકદાર નથી. મારા મતે આ દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. રાજ્ય સરકાર દ્વારા જેમને જમીન ફાળવવામાં આવી હતી તેવા ૨૨ વ્યક્તિઓને પક્ષકાર બનાવવા માટે અરજદારો બંધાયેલા ન હતા. કબજો લેવાની સમગ્ર કાર્યવાહી કાયદા અનુસાર ન હતી. અરજદારો એટલે કે રાજેશભાઈ અને મનોજભાઈને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સાંભળવામાં આવ્યા ન હોવાથી, સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલો કોઈપણ હુકમ તેમના પર બંધનકર્તા ન હતો. તે જયાબેન પર બંધનકર્તા હોઈ શકે છે, અને જો તેણીએ એકલાએ કબજો સોંપ્યો હોય, તો કબજાની આવી સોંપણીને કાયદા અનુસાર કબજાની સોંપણી ગણી શકાય નહીં, પરિણામે, જયાબેન દ્વારા કાયદા અનુસાર કબજો સોંપાયો હોવાનું ઠેરવવા માટે પંચનામું પૂરતું નથી. જયાબેન દ્વારા કબજો સોંપવામાં આવ્યો તે સમયે રાજેશભાઈ અને મનોજભાઈ હાજર વ્યક્તિઓ ન હતા, કે તેઓએ સ્વેચ્છાએ રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા અધિકૃત વ્યક્તિઓને કે સક્ષમ સત્તાધિકારીને કબજો આપ્યો ન હતો. પરિણામે, રાજ્ય સરકાર દ્વારા કબજો મેળવવો તે કાયદાની દ્રષ્ટિએ કોઈ મહત્વ ધરાવતો નથી."

૧૩. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૮૨૯૨/૨૦૧૨ ના કેસમાં પણ આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ કરવામાં આવે અને નવેસરથી વિચારણા માટે મામલો રિમાન્ડ કરવામાં આવે અને ટ્રિબ્યુનલના હુકમના અનુસંધાને કોઈ આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં ન આવે અને તે દરમિયાન ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવે, ત્યારે સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષની કાર્યવાહી શમી જાય છે. ચુકાદાના ફકરા ૮, ૯ અને ૧૦ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> *"૮. ઉપર નોંધેલી હકીકતો પરથી, નિર્વિવાદપણે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૮ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૯.૦૯.૧૯૮૩ નો હુકમ જેના દ્વારા પ્રશ્નવાળી જમીનને વધારાની ખાલી જમીન ગણવામાં આવી હતી તે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તેના તારીખ ૫ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૭ ના હુકમથી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવ્યો હતો. એવું બની શકે કે સક્ષમ સત્તાધિકારીના સદર હુકમના અનુસંધાને યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળ પગલાં લેવામાં આવ્યા હોય જે તેની કલમ ૧૦(૬) હેઠળ પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો લેવામાં પરિણમ્યા હોય અને કલમ ૧૧ હેઠળ વળતર પણ ચૂકવવામાં આવ્યું હોય. જો કે, એકવાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવ્યો અને નવી વિચારણા માટે મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમના અનુસંધાને લેવાયેલા તમામ પગલાં*

ઉલટાવવા પડશે અને યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળના અધિકારીઓએ ટ્રિબ્યુનલના હુકમનું પાલન કરવું પડશે. આ કોર્ટ દ્વારા સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ગોવર્ધન બેચરભાઈ પટેલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ઠેરવ્યા મુજબ, એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે, ત્યારે તે દરમિયાન લેવાયેલા તમામ પરિણામી પગલાં ઉલટાવવા પડશે અને સદર અધિનિયમ હેઠળના અધિકારીઓએ એપેલેટ ઓથોરિટીના હુકમનું પાલન કરવું પડશે. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલો હુકમ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવ્યો હતો. સંજોગો અનુસાર, તેના અનુસંધાને લેવાયેલા તમામ પરિણામી પગલાં ઉલટાવવા જરૂરી હતા અને યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળના અધિકારીઓએ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશોનું પાલન કરવું જરૂરી હતું. જો કે, ટ્રિબ્યુનલના હુકમના અનુસંધાને કોઈ આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી ન હતી. તે દરમિયાન, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો અને પરિણામે, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ની જોગવાઈઓના બળે, સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષની કાર્યવાહી શમી ગઈ. યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળની કાર્યવાહી શમી જવાને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ આખરી બન્યો અને સામાવાળા સત્તાવાળાઓ દ્વારા કોઈ આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાઈ નહીં. તેથી, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની તારીખે સ્થિતિ એવી હતી કે સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ થઈ ચૂક્યો હતો અને તે રીતે, અરજદારો દ્વારા ધારણ કરાયેલી કોઈપણ જમીનને વધારાની ખાલી જમીન જાહેર કરતો કોઈ હુકમ અસ્તિત્વમાં ન હતો. સંજોગો અનુસાર, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવાયેલો કબજો

કાયદાની નજરમાં કોઈ કબજો ન હતો, એટલા માટે કે જે હુકમના અનુસંધાને કબજો લેવામાં આવ્યો હતો તે હુકમ હવે અસ્તિત્વમાં રહ્યો ન હતો.

૯. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, આ કોર્ટે રાજેશકુમાર ભીખાભાઈ પટેલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં હકીકતોના સમાન સમૂહમાં ઠેરવ્યું છે કે એકવાર ટ્રિબ્યુનલે મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કર્યો હોય અને રિમાન્ડ પર કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં ન આવી હોય, ત્યારે કાર્યવાહી શમી જશે અને એવું માનવામાં આવશે કે વધારાની જમીનની કોઈ ઘોષણા થઈ ન હતી. કોર્ટે, તે મુજબ, જે જમીનનો કબજો સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમના અનુસંધાને લેવામાં આવ્યો હતો તે જમીનનો કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવાનો હુકમ કર્યો હતો.

૧૦. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં, સામાવાળા સત્તાવાળાઓ એવી દલીલ કરવામાં વાજબી નથી કે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં કબજો લઈ લેવામાં આવ્યો હોવાથી પ્રશ્નવાળી જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થાય છે. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને મામલો નવેસરથી નક્કી કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો હતો. એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ થઈ ગયો, ત્યારે તેના અનુસંધાને લેવાયેલી તમામ આગળની કાર્યવાહીઓ, જેમાં યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૧) અને ૧૦(૩) હેઠળના જાહેરનામા જારી કરવા તેમજ તેની કલમ ૧૦(૬) હેઠળ લેવાયેલા કોઈપણ કબજાનો સમાવેશ થાય છે, તે

કાયદાની નજરમાં અસ્તિત્વ ધરાવતી બંધ થઈ ગઈ, કારણ કે આવા જાહેરનામા જારી કરવાનો અને કબજો લેવાનો મૂળ આધાર જ અસ્તિત્વ ધરાવતો બંધ થઈ ગયો હતો. તદુપરાંત, ટ્રિબ્યુનલનો હુકમ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૭ માં પસાર થયો હોવા છતાં, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં તેના અનુસંધાને કોઈ આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી ન હતી અને પરિણામે કાર્યવાહી શમી ગઈ હતી. આમ, આજની તારીખે સ્થિતિ એવી છે કે યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળ પ્રશ્નવાળી જમીનને વધારાની ખાલી જમીન જાહેર કરતો કોઈ હુકમ નથી અને તેથી અરજદારો પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો મેળવવા અને સરકાર દ્વારા રાખવામાં આવતી વધારાની ખાલી જમીનની યાદીમાંથી સદર જમીન કમી કરાવવા માટે હકદાર છે."

૧૪. આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે એલ.પી.એ. નં. ૧૬૬૪/૨૦૦૪ માં પસાર કરાયેલા **સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. વલી મોહમ્મદ પીરમોહમ્મદ શેખ** ના કેસમાં પણ આ અભિપ્રાયની પુષ્ટિ કરી હતી. સુસંગત ફકરાઓ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૧૭. યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળની કાર્યવાહી શમી જશે કે કેમ તે પ્રશ્ન સંપૂર્ણપણે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં કબજો લેવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે પ્રશ્ન પર જ નિર્ભર હોવાથી, આ કોર્ટે વધુ પડતી સાવચેતીના ભાગરૂપે વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલને આ કોર્ટના અવલોકન અર્થે કેસનું અસલ રેકોર્ડ રજૂ કરવા જણાવ્યું હતું.

૧૮. કેસના રેકોર્ડનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે મૂળ અરજદાર શ્રી ચંદુલાલ ઝવેરભાઈ પટેલ પર યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળની નોટિસની બજવણી અંગે કોઈ પહોંચ પાવતી નથી. જો કે, સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા વધારાના સોગંદનામામાં એવો વિવાદ ઊભો કરવામાં આવ્યો છે કે આવી પહોંચ પાવતી રેકોર્ડ પર હતી પરંતુ ત્યારબાદ સંબંધિત નાયબ મામલતદાર દ્વારા ખોવાઈ ગઈ હતી. તેમ છતાં, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કર્યા મુજબ, યુ.એલ.સી. એક્ટ માત્ર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ નોટિસ જારી કરવાની અને બજવણી કરવાની જ નહીં પરંતુ યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ પણ જોગવાઈ વિચારે છે જો યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ નોટિસ બજવણી પછી કબજો શાંતિપૂર્ણ રીતે સરેન્ડર કરવામાં ન આવે કે સોંપવામાં ન આવે. કેસના રેકોર્ડનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે અરજદારને યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી નથી. આ તબક્કે સુપ્રીમ કોર્ટના સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકાય, જેના પર અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા મજબૂત આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. કોર્ટે નિર્ણયમાં ઠેરવ્યું છે કે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમો (૫) અને (૬) હેઠળ નોટિસ આપવાની જરૂરિયાત ફરજિયાત છે. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે યુ.એલ.સી. એક્ટ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવાની જોગવાઈ કરે છે પરંતુ ત્યારે જ જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળના હુકમનું પાલન કરવાનો ઇનકાર કરે અથવા નિષ્ફળ જાય. યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–

કલમ (૬) ફરીથી "કબજા" ની વાત કરે છે, જે જણાવે છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિ પેટા–કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલા હુકમનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરે અથવા નિષ્ફળ જાય, તો સક્ષમ સત્તાધિકારી ખાલી જમીનનો કબજો રાજ્ય સરકારને આપવા માટે લઈ શકે છે અને તે હેતુ માટે, જરૂરી હોય તેટલા બળનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે પેટા–કલમ (૬), તેથી, એવી વ્યક્તિની પરિસ્થિતિનો વિચાર કરે છે જે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળના હુકમનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરે છે અથવા નિષ્ફળ જાય છે, જે સંજોગોમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી બળના ઉપયોગ દ્વારા કબજો લઈ શકે છે. જમીનનો બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવો, તેથી, માત્ર એવી પરિસ્થિતિમાં જ આશરો લેવાય છે જે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ આવે છે અને યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ નહીં. યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) અને (૬), તેથી, બંને પરિસ્થિતિઓની કાળજી લે છે, એટલે કે નોટિસ આપીને કબજો લેવો જે "શાંતિપૂર્ણ રીતે કબજો મેળવવો" છે અને યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૫) હેઠળ કબજો સરેન્ડર કરવામાં અથવા સોંપવામાં નિષ્ફળતા પર, યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ "બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવો". કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે રાજ્યે સ્થાપિત કરવું પડશે કે ખાલી જમીનનું સ્વૈચ્છિક સરેન્ડર થયું હતું અથવા યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળ શાંતિપૂર્ણ કબજો સરેન્ડર કરવામાં આવ્યો હતો અને સોંપવામાં આવ્યો હતો અથવા યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવામાં આવ્યો હતો. આ બેમાંથી કોઈપણ પરિસ્થિતિ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળતા પર,

જમીનમાલિક અથવા ધારક ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ના લાભનો દાવો કરી શકે છે.

૧૯. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, જ્યાં સુધી યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૫) હેઠળની નોટિસનો સંબંધ છે, અસલ રેકોર્ડમાં અરજદારને તે મળી હોવાની હકીકત દર્શાવતી પહોંચ પાવતી નથી. યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ નોટિસની બજવણી અંગે, કેસના રેકોર્ડ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદાર પર બજવણી તો દૂર રહી આવી કોઈ નોટિસ જારી પણ કરવામાં આવી નથી. સ્પષ્ટપણે, તેથી, યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમો (૫) અને (૬) ની ફરજિયાત જોગવાઈઓ વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં સંતોષાતી નથી.

૨૦. સંજોગો અનુસાર, સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. હરિ રામ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, ખાલી જમીનનું સ્વૈચ્છિક સરેન્ડર અથવા પેટા–કલમ (૫) હેઠળ શાંતિપૂર્ણ કબજો સરેન્ડર કરવો અને સોંપવો અથવા યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૬) હેઠળ બળજબરીપૂર્વક કબજો લેવો તે પૈકીની કોઈપણ સ્થિતિ સ્થાપિત કરવામાં રાજ્યની નિષ્ફળતા પર, જમીનમાલિક અથવા ધારક ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ના લાભનો દાવો કરી શકે છે, હાલના અરજદાર, તેથી, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ના લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે.

૨૧. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં એ સ્પષ્ટ થાય છે કે રાજ્યના સત્તાવાળાઓ પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો લઈ લીધો હોવાનો દાવો કરતા હોવા છતાં, આવો કબજો યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમો (૫) અને (૬) ની જોગવાઈઓ અનુસાર લેવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, આવા કબજાને કાયદાની નજરમાં કોઈ પવિત્રતા નથી. સંજોગો અનુસાર, રાજ્ય સત્તાવાળાઓ એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે તેઓએ ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો લીધો હતો અને પરિણામે, યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળની કાર્યવાહી, તેથી, શમી જશે."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૫. તે ઉપરાંત, લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૧૦૯૨/૨૦૧૬ માં આ કોર્ટ દ્વારા અપાયેલા તાજેતરના નિર્ણયમાં પણ, આ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે એકવાર રિમાન્ડ થયા બાદ સદર અધિનિયમ રદ થતાં, ત્યાર પછીની કાર્યવાહી શમી જાય છે. સદર ચુકાદાના સુસંગત ફકરાઓ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૭. હકીકતો વિવાદમાં નથી. સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૧.૭.૧૯૮૪ ના હુકમ દ્વારા, અમદાવાદ શહેર તાલુકાના નરોડા ગામની સીમમાં આવેલ સર્વે નં. ૬૧૯/૨ વાળી ૨૨૩૭ ચોરસ મીટર જમીન (પ્રશ્નવાળી જમીન), બીજા સામાવાળા સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા વધારાની ખાલી જમીન જાહેર કરવામાં આવી હતી. તેના અનુસંધાને, યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ હેઠળ લેવાયેલી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી જે

પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો લેવામાં પરિણમી હતી. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ, સદર અધિનિયમની કલમ ૨૩ હેઠળ ખાનગી સામાવાળાઓને જમીન ફાળવીને યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળ વળતર ચૂકવવાનો હુકમ તેમની તરફેણમાં કરવામાં આવ્યો હતો; જો કે, ફાળવણીનો કોઈ હુકમ રેકોર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો નથી. સામાવાળાઓએ સમાજના નબળા વર્ગના ખાનગી સામાવાળાઓ દ્વારા કરાયેલી રૂ. ૨૫૦/– ની ચૂકવણીની પહોંચ રેકોર્ડ પર મૂકી છે અને તેની રસીદો પણ જારી કરી છે.

૮. તારીખ ૪.૮.૧૯૯૨ ની ફેરફાર નોંધ નં. ૧૦૪૬૨ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે તેમાં નોંધાયેલું છે કે સર્વે નં. ૬૧૯/૨ વાળી જમીન યુ.એલ.સી. એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ વધારાની ખાલી જમીન તરીકે જાહેર થઈ હતી; અને તે અધિનિયમની કલમ ૨૩ હેઠળ, સક્ષમ સત્તાધિકારી અને અધિક કલેક્ટર, અર્બન લેન્ડ સિલિંગ, અમદાવાદે તારીખ ૫.૪.૧૯૯૧ ના હુકમ દ્વારા આવી જમીનો સમાજના નબળા વર્ગના લોકોને રૂ. ૨૫૦/– ની કિંમતે તેમાં ઉલ્લેખિત શરતો નં. ૧ થી ૧૧ ને આધીન ફાળવી આપી છે. આમ, જ્યારે ફેરફાર નોંધ તારીખ ૯.૪.૧૯૯૧ ના ફાળવણી હુકમનો સંદર્ભ આપે છે, જેના દ્વારા અગિયાર શરતોને આધીન યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૨૩ હેઠળ સમાજના નબળા વર્ગના લોકોને જમીનો ફાળવવામાં આવી છે; છતાં આવો ફાળવણી હુકમ રેકોર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો નથી.

૯. ઉપરોક્ત કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવ્યા બાદ, હાલના અપીલકર્તાઓએ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૩૩ હેઠળ અપીલ દાખલ કરી હતી. તારીખ ૨૪ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૮ ના

હુકમ દ્વારા, ટ્રિબ્યુનલે અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી અને નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કર્યો. સદર હુકમમાં ટ્રિબ્યુનલે નોંધ્યું છે કે હાલના અપીલકર્તાઓની એવી દલીલ હતી કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ મૃત વ્યક્તિ વિરુદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી તે રદબાતલ હતો. મિસરબુ હુસૈનખાન રહેમાનખાન તારીખ ૪.૬.૧૯૮૧ ના રોજ અવસાન પામ્યા હતા અને સક્ષમ સત્તાધિકારી આ હકીકતથી વાકેફ હતા, તેમ છતાં તેમના તમામ વારસદારોને રેકોર્ડ પર લાવ્યા વિના આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને મૃત વ્યક્તિ વિરુદ્ધ હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, હુકમ ખોટા સરનામે પણ મોકલવામાં આવ્યો હતો. એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે મૃતક ડિક્લેરન્ટના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓને રેકોર્ડ પર લાવવામાં આવે અને કાયદા અનુસાર યોગ્ય નિર્ણય લેવામાં આવે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નિયત તારીખે પુખ્ત વયના હોય તેવા મૃતક ડિક્લેરન્ટના તમામ પુત્રો એક યુનિટ માટે હકદાર હતા. ટ્રિબ્યુનલે, સક્ષમ સત્તાધિકારીના પ્રતિનિધિને નોટિસ જારી કર્યા પછી અને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા રજૂ કરાયેલા ફકરાવાર શેરા ધ્યાનમાં લીધા પછી, ઠેરવ્યું કે ડિક્લેરન્ટ મિસરબુ હુસૈનખાન રહેમાનખાન તારીખ ૪.૬.૧૯૮૧ ના રોજ અવસાન પામ્યા હતા; મરણના પ્રમાણપત્રની નકલ સક્ષમ સત્તાધિકારીની ફાઇલ પર હતી. મૃતક મિસરબુના પુત્ર એટલે કે જાફરખાન હુસૈનખાન પઠાણે તારીખ ૧૪.૧૦.૧૯૮૨ ના રોજ મૃતકના વારસદારોને રેકોર્ડ પર લાવવા માટે અરજી કરી હતી. રેકોર્ડ પર આવી સ્થિતિ હોવા છતાં, સક્ષમ સત્તાધિકારીએ મૃતક મિસરબુને નોટિસ જારી કરી હતી. કેસની સમગ્ર હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા

પસાર કરાયેલો હુકમ મૃત વ્યક્તિ વિરુદ્ધ હતો અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ભંગ કરતો હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં લઈને, ટ્રિબ્યુનલે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમ રદ કર્યો અને મામલો નવેસરથી નક્કી કરવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કર્યો.

૧૦. રિમાન્ડના હુકમ પછી, જ્યારે કાર્યવાહી સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ હજુ પેન્ડિંગ હતી, ત્યારે અર્બન લેન્ડ (સિલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન) રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ કાનૂની કાર્યવાહીઓ શમી જવાની જોગવાઈ કરે છે અને નિર્ધારિત કરે છે કે કોઈપણ કોર્ટ, ટ્રિબ્યુનલ અથવા અન્ય સત્તાધિકારી સમક્ષ આ અધિનિયમના પ્રારંભની તુરંત પહેલાં પેન્ડિંગ મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરાયેલા અથવા કરાયાનું મનાતા કોઈપણ હુકમ સંબંધિત તમામ કાર્યવાહીઓ શમી જશે. ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૩, જે બચાવ જોગવાઈ છે, તે અન્ય બાબતોની સાથે નિર્ધારિત કરે છે કે મુખ્ય અધિનિયમનું રદ થવું કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ કોઈપણ ખાલી જમીનના નિહિત થવાને અસર કરશે નહીં જેનો કબજો રાજ્ય સરકાર અથવા આ વતી રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સંભાળી લેવામાં આવ્યો હોય.

૧૧. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, સામાવાળા રાજ્ય સત્તાવાળાઓ ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૩ પર આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરવા માંગે છે કે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં પ્રશ્નવાળી જમીનો રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થઈ

ચૂકી હોવાથી, મુખ્ય અધિનિયમનું રદ થવું રાજ્ય સરકારમાં યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦ ની પેટા–કલમ (૩) હેઠળ ખાલી જમીનના નિહિત થવાને અસર કરશે નહીં.

૧૨. આ કોર્ટના સુવિચારિત મતે, સામાવાળા રાજ્ય સત્તાવાળાઓ વતી ઉઠાવવામાં આવેલી આવી દલીલ માત્ર ફગાવી દેવા માટે જ રજૂ કરવા યોગ્ય છે કારણ કે તે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની જોગવાઈઓ સાથે વંચાણે લેતાં યુ.એલ.સી. એક્ટની જોગવાઈઓ તેમજ શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત થયેલી આ અંગેની સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિની વિરુદ્ધ છે.

૧૩. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, ઉપર નોંધ્યા મુજબ, સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલો તારીખ ૨૧.૭.૧૯૮૪ નો હુકમ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો. એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો અને મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે તેના અનુસંધાને થયેલી તમામ કાર્યવાહીઓ અસ્તિત્વ ધરાવતી બંધ થઈ ગઈ. યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૩) હેઠળ પ્રશ્નવાળી જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થવાની તેમજ તે અધિનિયમની કલમ ૧૦(૬) હેઠળ પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો લેવાની કાર્યવાહી હવે ટકી શકે નહીં કારણ કે આ કાર્યવાહીઓનો મૂળ આધાર, એટલે કે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૮(૪) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ હવે અસ્તિત્વમાં નથી. સંજોગો અનુસાર, સામાવાળા સત્તાવાળાઓ માટે યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૧૦(૬) હેઠળ રાજ્ય સરકાર વતી લેવાયેલા કબજા પર પાછા જવું માન્ય નથી, કારણ કે જે હુકમના

અનુસંધાને આવો કબજો લેવામાં આવ્યો હતો તે હુકમ હવે અસ્તિત્વમાં રહ્યો નથી. તેથી, એકવાર સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૮(૪) હેઠળ પસાર કરાયેલો તારીખ ૨૧.૭.૧૯૮૪ નો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો અને મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રિમાન્ડ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે તેના અનુસંધાને હાથ ધરાયેલી કોઈપણ કાર્યવાહી નાબૂદ થઈ ગઈ અને અસ્તિત્વમાં રહી નહીં, અને મામલો યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૮(૪) પહેલાંના તબક્કે પુનઃસ્થાપિત થયો અને સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ વિચારણા હેઠળ પેન્ડિંગ હતો.

૧૪. આ તબક્કે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૪ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો પ્રસ્તુત થઈ શકે છે, જે જોગવાઈ કરે છે કે કોઈપણ કોર્ટ, ટ્રિબ્યુનલ અથવા અન્ય સત્તાધિકારી સમક્ષ આ અધિનિયમના પ્રારંભની તુરંત પહેલાં પેન્ડિંગ મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરાયેલા અથવા કરાયાનું મનાતા કોઈપણ હુકમ સંબંધિત તમામ કાર્યવાહીઓ શમી જશે. જો કે તેની શરત જણાવે છે કે આ કલમ મુખ્ય અધિનિયમની કલમ ૧૧, ૧૨, ૧૩ અને ૧૪ સંબંધિત કાર્યવાહીઓને લાગુ પડશે નહીં જ્યાં સુધી આવી કાર્યવાહીઓ એવી જમીન સાથે સંબંધિત હોય જેનો કબજો રાજ્ય સરકાર અથવા આ વતી રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે અધિકૃત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સંભાળી લેવામાં આવ્યો હોય. **આમ, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ના પ્રારંભની તુરંત પહેલાં મુખ્ય અધિનિયમ હેઠળ કરાયેલા અથવા કરાયાનું મનાતા કોઈપણ હુકમ સંબંધિત કાર્યવાહી શમી જશે શરત માત્ર એ કે આવા પ્રારંભ પહેલાં જે જમીનના સંબંધમાં આવો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો તેનો કબજો રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા તેના વતી**

લેવામાં આવ્યો ન હોવો જોઈએ. વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં, સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ જેના અનુસંધાને રાજ્ય સરકાર વતી કબજો લેવામાં આવ્યો હતો, તે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે મામલો સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, યુ.એલ.સી. એક્ટની કલમ ૮(૪) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમના અનુસંધાને તમામ કાર્યવાહીઓ નાબૂદ થઈ ગઈ હતી અને તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે જે તારીખે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો તે તારીખે પ્રશ્નવાળી જમીનનો કબજો રાજ્ય સરકાર દ્વારા અથવા તેના વતી લેવામાં આવ્યો હતો. એક અનિવાર્ય પરિણામ તરીકે, રિમાન્ડના હુકમના અનુસંધાને સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ પેન્ડિંગ કાર્યવાહી કાયદાના અમલ દ્વારા શમી જશે અને પરિણામે, યુ.એલ.સી. એક્ટ રદ થવાને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રશ્નવાળી જમીન સંબંધમાં સામાવાળા સત્તાવાળાઓ માટે યુ.એલ.સી. એક્ટ હેઠળ કોઈપણ કાર્યવાહી હાથ ધરવી હવે માન્ય રહેશે નહીં. અપીલકર્તાઓ, તેથી, રાજ્ય સરકાર દ્વારા તૈયાર કરાયેલ વધારાની ખાલી જમીનની યાદીમાંથી પ્રશ્નવાળી જમીનો કમી કરાવવા માટે હકદાર છે.

૧૫. ઉપરોક્ત મત આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના ચંદ્રપ્રભાબેન નથ્થુલાલ દામાણી વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (ઉપર મુજબ) ના નિર્ણયથી પુષ્ટિ પામે છે, જેનો સુસંગત ભાગ અગાઉ ટાંકવામાં આવ્યો છે, જેમાં હકીકતોના સમાન સમૂહમાં, ડિવિઝન બેન્ચે ઠેરવ્યું હતું કે જ્યારે સક્ષમ સત્તાધિકારીનો હુકમ રદ કરવામાં આવે

છે, ત્યારે કબજો લેવા સહિતના તમામ પરિણામી પગલાં રદબાતલ ઠરશે."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૬. તે મુજબ, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ની હકીકતોમાં સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે મિલકતોનો વાસ્તવિક પ્રત્યક્ષ કબજો જમીનધારકો પાસે છે, અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦(૫) ની જોગવાઈઓના પાલનનો અભાવ છે, જે ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ અમલમાં આવ્યો હોવાની હકીકતથી વધુ મજબૂત બને છે, ત્યારે અરજદારો ધ રીપીલ એક્ટ, ૧૯૯૯ ની કલમ ૩ અને ૪ ના લાભો મેળવવા માટે હકદાર છે અને અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળની કાર્યવાહી શમી જાય છે.

૧૭. તે અનુસાર, સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૨૧૦/૧૯૯૦ અને ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવે છે અને એવું જાહેર કરવામાં આવે છે કે અરજદારો આવી જમીનના માલિકો તરીકે તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને જમીન પર પોતાનો કબજો ચાલુ રાખશે જાણે કે અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી.

૧૭.૧ <u>સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૦૮/૨૦૧૨ માં:</u> આ અરજીમાં અરજદાર રાજ્યે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦૪૬/૨૦૧૦ ના અરજદારોની તરફેણમાં પસાર કરાયેલા ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૦૩.૦૧.૧૯૯૭ ના હુકમને પડકાર્યો છે. માત્ર એટલું જ નહીં કે ૧૯૯૭ ના હુકમને સોળ વર્ષ પછી વર્ષ ૨૦૧૨ માં પડકારવામાં આવ્યો છે, તે ઉપરાંત, સ્વીકૃતપણે, રાજ્યે આ અરજી ૧૯૯૯ ના ધ રીપીલ એક્ટ પછીના ૧૧ વર્ષ બાદ દાખલ કરી છે જ્યારે રિમાન્ડના અનુસંધાને અર્બન લેન્ડ સિલિંગ એક્ટ, ૧૯૭૬ હેઠળની કાર્યવાહી વ્યપગત / શમી ગયેલ છે, આ આધારે પણ અરજી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. ઉપર જણાવેલા કારણોસર અને અરજીના ફકરા ૪ અને ૫ માં રજૂ કરાયેલી સમજૂતીથી મને સંતોષ ન હોવાના આધારે પણ, જેના દ્વારા અરજદારોએ ટ્રિબ્યુનલના હુકમને પડકારવામાં થયેલા વિલંબને વાજબી ઠેરવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, રાજ્ય સરકારની અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ બીરેન વૈષ્ણવ)

બિમલ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==
<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.